

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Павлодарского государственного университета имени С. Торайгырова

ПМУ ХАБАРШЫСЫ

Экономикалық сериясы

1997 жылдан бастап шығады

ВЕСТНИК ПГУ

Экономическая серия

Издается с 1997 года

№ 4 (2015)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

Павлодарского государственного университета имени С. Торайгырова

Экономическая серия

выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на учет средства массовой информации

№ 14211-Ж

выдано

Министерством культуры, информации и общественного согласия
Республики Казахстан

Бас редакторы – главный редактор

Орсариев А. А.

доктор PhD

Браувайлер Ганс-Кристиан, д.э.н., профессор, Германия (главный редактор);

Эрназаров Т. Я., к.т.н., профессор (зам. гл. редактора);

Титков А. А., к.э.н., профессор (отв. секретарь);

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Алпысбаева С. Н., д.э.н., профессор;

Апенько С. Н., д.э.н., профессор, зав. кафедрой «Инновационное и проектное управление» ОмГУ имени Ф. Достоевского (г. Омск, Р.Ф.);

Асенова К., доктор PhD, ассоциированный профессор университета Национальной и мировой экономики (г. София, Болгария);

Омирбаев С. М., д.э.н., профессор;

Сальжанова З. А., д.э.н., профессор;

Алимбаев А. А., д.э.н., профессор;

Сатова Р. К., д.э.н., профессор;

Нургожина Б. В. (тех. редактор).

МАЗМҰНЫ

Айгужинова Д. З., Богданова Е. А., Жакаманова А. ҚР банк секторының макропруденциалдық реттеуін дамыту.....	6
Ғалымжанқызы Д. Г., Бейсембаева М. Павлодар облысының еңбек әлеуетінің демографиялық сипаттамасы.....	13
Дабылтаева Н. Е., Тогтамурат Б. Туристтік бизнесті дамытуда іскерлік туризмнің әсері.....	17
Донцов С. С., Шеримова Н. М., Саденова С. Н., Султанов А. Т. Құрылыстағы ұйымдастырушылық-технологиялық жобалаудың негізгі ережелері және құрылысы	23
Ещанова Р. С., Сабырбек М. А. Қазақстандағы дағдарыс және одан шығу жолдары.....	28
Жуанышбаева А. Т., Салимжанова Б. Б., Аюбай М. К. Қазақстан Республикасының инновациялық және инвестициялық бағдарламаларын басқару бөлімі	33
Исламгалиев А. Х. Қызметкерлерді басқарудағы құзыреттілік тәсілі.....	38
Кафтункина Н. С., Копбергенова А. Н. Кәсіпорынның қаржылық стратегиясын әзірлеу үшін теориялық негіздері	46
Ксембаева А. Н., Орумбаева Б. Б. Қазіргі таңда нарықтық экономикада бухгалтерлік есеп пен салық есебінің ақпаратты қалыптастыру ерекшеліктері.....	53
Недугова А. В., Салимжанова Б. Б., Смакова Г. Ж. Қазақстан Республикасының инвестициялары және инвестициялық қызметі.....	59
Нурбаева Н. Т., Мухамедова М. М. Дағдарыстың пайда болу себептері мен оның экономикаға тигізетін әсері	64
Петруненко А. А., Салимжанова Б. Б. Қазақстан Республикасында инновациялық қызметті дамытудың қазіргі жағдайы мен болашағы	70
Токкожина Д. А., Салимжанова Б. Б., Ризина И. Ж. Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының инновациялық саясаты заманауи деңгейде тұр.....	76
Шафеева Л. А., Шегирова А. З. Қазақстандағы девальвацияның себептері.....	80
Авторларға арналған ереже	83

СОДЕРЖАНИЕ

Айгужинова Д. З., Богданова Е. А., Жакаманова А. Развитие макропруденциального регулирования банковского сектора в РК.....	6
Галымжанкызы Д. Г., Бейсембаева М. Демографическая характеристика трудового потенциала Павлодарской области.....	13
Дабылтаева Н. Е., Тогтамурат Б. Влияние делового туризма на развитие туристского бизнеса.....	17
Донцов С. С., Шеримова Н. М., Саденова С. Н., Султанов А. Т. Основные правила и структура организационно-технологического проектирования в строительстве.....	23
Ещанова Р. С., Сабырбек М. А. Кризис в Казахстане и пути его преодоления.....	28
Жуанышбаева А. Т., Салимжанова Б. Б., Аюбай М. К. Управление инновационно-инвестиционными программами в РК.....	33
Исламгалеев А. Х. Компетентностный подход управления персоналом.....	38
Кафтункина Н. С., Копбергеннова А. Н. Теоретические основы разработки финансовой стратегии предприятия....	46
Ксембаева А. Н., Орумбаева Б. Б. Особенности формирования информации бухгалтерского и налогового учета в современной рыночной экономике.....	53
Недугова А. В., Салимжанова Б. Б., Смакова Г. Ж. Инвестиции и инвестиционная деятельность в Республике Казахстан.....	59
Нурбаева Н. Т., Мухамедова М. М. Причины возникновения кризиса и его влияние на экономику.....	64
Петруненко А. А., Салимжанова Б. Б. Современное состояние и перспектива развития инновационной деятельности в РК.....	70
Токкожина Д. А., Салимжанова Б. Б., Ризина И. Ж. Государственная инновационная политика Республики Казахстан на современном этапе.....	76
Шафеева Л. А., Шегирова А. З. Причины девальвации в Казахстане.....	80
Правила для авторов.....	83

CONTENT

Aiguzhinova D. Z., Bogdanova E. A., Zhakamanova A. Development of macroprudential regulation of the banking sector in the Republic of Kazakhstan.....	6
Galymzhankyzy D., Beisembaeva M. Demographic characteristics of the labor potential of Pavlodar region.....	13
Dabyltaeva N., Togtamurat B. Effect of business tourism on development of tourism.....	17
Dontsov S. S., Sherimova N. M., Sadenova S. N., Sultanov A. T. Basic rules and structure of the organizational and technological design in construction.....	23
Eschanova R. S., Sabyrbek M. A. The crisis in Kazakhstan and ways to overcome it.....	28
Zhuanishbaeva A. T., Salimzhanova B. B., Aiubai M. K. Administration of innovative and investment programs in the Republic of Kazakhstan.....	33
Islamgaleev A. H. Competence approach to personnel management.....	38
Kaftunkina N. S., Kopbergenova A. N. Theoretical fundamentals for developing the financial strategy of an enterprise.....	46
Xembaeva A., Orumbaeva B. Features of generating information of accounting and tax accounting in the modern market economy.....	53
Nedugova A. V., Salimzhanova B. B., Smakova G. Zh. Investment and investment activity in the Republic of Kazakhstan.....	59
Nurbaeva N. T., Muhamedova M. M. The causes of the crisis and its impact on the economy.....	64
Petrunenko A. A., Salimzhanova B. B. Current state and prospects of development of innovative activity in the Republic of Kazakhstan.....	70
Tokkozhdina D. A., Salimzhanova B. B., Rizina I. Zh. Innovative state policy of the Republic of Kazakhstan on the modern stage....	76
Shafeeva L. A., Shegirova A. Z. The reasons for the devaluation in Kazakhstan.....	80
Rules for authors.....	83

УДК 336.71 (574)

Д. З. Айгужинова¹, Е. А. Богданова², А. Жакаманова³¹к.э.н., доцент, ²ст. преподаватель, ³магистрант; Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова, г. Павлодар**РАЗВИТИЕ МАКРОПРУДЕНЦИАЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В РК**

В данной статье раскрыты сущность, цели и задачи макропруденциального регулирования. Приведена развернутая классификация инструментов макропруденциального регулирования, новые требования международных стандартов Базель. Рассмотрены процесс и проблемы перехода к макропруденциальному регулированию банковского сектора РК.

Ключевые слова: макропруденциальное регулирование, банковская система, финансовая стабильность

Глобальный финансовый кризис показал несовершенство систем надзора многих стран, которое заключалось не в форме организации надзора, а в отсутствии оперативности принимаемых решений и согласованности действий между Правительством, центральным банком и регулятором.

В этой связи, одним из ключевых направлений реформирования финансового сектора в общемировом масштабе является развитие макропруденциального подхода и обеспечение макрофинансовой стабильности посредством внедрения и усиления механизмов урегулирования системных рисков.

В руководстве по оценке системной важности финансовых институтов, рынков и инструментов, выпущенном в 2009 г. совместно МВФ, Банком международных расчетов и Советом по финансовой стабильности, системный риск определяется как «риск срыва предоставления финансовых услуг, который вызывается ухудшением состояния всей финансовой системы или ее части и имеет потенциальные серьезные отрицательные последствия для реальной экономики» [1].

В целом, макропруденциальная политика (macroprudential policy) – комплекс превентивных мер, направленных на минимизацию риска системного финансового кризиса, то есть риска возникновения ситуации, при которой значительная часть участников финансового сектора становится неплатежеспособной или теряет ликвидность, в результате чего они не могут функционировать без поддержки органа денежно-кредитного регулирования или органа пруденциального надзора [2].

Объектами макропруденциальной политики выступают взаимоотношения между финансовыми посредниками, рынками, инфраструктурой финансового рынка, а также между финансовой системой и реальным сектором.

К задачам макропруденциальной политики относятся:

- поддержание устойчивости финансовой системы к агрегированным шокам, включая рецессию и внешние шоки;
- ограничение избыточных финансовых рисков, принимаемых на себя финансовой системой;
- сглаживание финансового цикла: предотвращение формирования «мыльных пузырей» на рынках финансовых активов, если они несут потенциальную угрозу стабильности финансовой системы или будут иметь существенные отрицательные эффекты для нефинансового сектора.

Одним из элементов макропруденциальной политики является инструментарий макропруденциального регулирования, нацеленный на ограничение (снижение) системного риска.

Применение макропруденциальных инструментов направлено на следующие цели:

- сдерживание кредитного бума;
- ограничение валютного риска;
- ограничение системного риска путем лимитирования финансового рычага;
- сглаживание финансового цикла или смягчение процикличности в финансовой системе (циклы на рынках кредитов, недвижимости, ценных бумаг);
- повышение финансовой устойчивости системно значимых финансовых институтов (как системно важных, так и системно взаимозависимых институтов);
- управление потоками международного капитала.

Следует отметить, что набор используемых в различных странах и международных организациях макропруденциальных инструментов не является одинаковым. В интерпретации МВФ перечень макропруденциальных инструментов представлен в таблице 1.

Таблица 1 – Макропруденциальные инструменты

Инструменты	Аспекты системного риска	
	Временной аспект	Межсекторальный аспект
1	2	3
1. Инструменты, направленные на снижение системного риска		
	Контрциклический буфер капитала	Дополнительные требования к капиталу системно значимых финансовых институтов (SIFI)

Продолжение таблицы 1		
	Изменяющиеся в зависимости от стадии цикла значение размера маржи и дисконта для сделок РЕПО	Дополнительные требования к ликвидности (SIFI)
	Налог (или отчисления в специальные фонды) на небазовые обязательства	Налог (или отчисления в специальные фонды) на небазовые обязательства
	Контрциклические изменения коэффициентов взвешивания в отношении риска по некоторым секторам экономики	Более высокие требования к капиталу для торговых операций, осуществляемых не через центрального контрагента
2. Калибруемые инструменты		
1	2	3
	Изменяющиеся (в зависимости от стадии цикла) допустимые значения показателей: «кредит/зalog»; «задолженность/доход»; «кредит/доход»	Полномочия по вмешательству в деятельность финансовых институтов в связи с наличием системного риска
	Изменяющиеся (в зависимости от стадии цикла) допустимые лимиты несовпадения валюты номинирования требований и обязательств или лимиты определенных рисков (например, связанных с рынком недвижимости)	Требования по покрытию капиталом «чистых» обязательств по дериватам
	Изменяющиеся в зависимости от стадии цикла значение показателя «объем кредитов/объем депозитов»	Отчисления в фонд страхования депозитов в зависимости от уровня системного риска
	Изменяющиеся в зависимости от стадии цикла ограничение на прирост кредитного портфеля	Ограничение допустимых видов деятельности (например, запрет для SIFI на торговлю имуществом)
	Динамическое резервирование	

	Рассчитанный на основе стресс-VaRa дополнительный буфер капитала для покрытия рыночного риска во время экономического подъема	
	Уточнение методики определения PD (перенастройка риск-взвешивания путем инкорпорирования в методику условий экономического спада)	

Нормативные основы перехода к макропруденциальному регулированию разработаны международным стандартом Базель III, предусматривающее существенное повышение достаточности собственного капитала, в том числе для системообразующих банков в 1,6 раза, и смещения акцента в сторону акционерного капитала. Базель III в сравнении с Базель II значительно ужесточил требования к банковскому сектору:

- повышение нормативов к достаточности капитала;
- новые требования к ликвидности, вводятся в обращение два новых стандарта ликвидности – краткосрочной (LCR) и долгосрочной (NSFR);
- введение показателя финансового рычага («леверидж»).

В Казахстане планируется плавный переход к макропруденциальному регулированию на основе поэтапного внедрения требований Базеля III. Так, начиная с 2015 года, осуществляется постепенное повышение требований к достаточности собственного капитала, показателям ликвидности, финансового левереджа, ввод новых как для казахстанских, так и других мировых банков контрциклических буферов, а также разрабатывается соответствующая нормативно-законодательная база.

Национальным Банком РК в рамках внедрения новых стандартов Базель III определены оптимальные значения минимального размера капитала и размеров буферов капитала (консервационный, контрциклический и отдельный для системообразующих банков) с учетом специфических рисков, присущих казахстанским банкам. График введения новых требований к капиталу в РК представлен в таблице 2.

Таблица 2 – График введения новых требований к капиталу в РК

Сроки введения	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018	01.01.2019
Минимальные требования					
Минимальный основной капитал (СЕТ1)	5,0 %	5,5 %	6,0 %	6,5 %	7,0 %
Консервационный буфер – для всех банков	1,0 %	2,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
- для системообразующих	2,5 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
Минимальный капитал I уровня	6,0 %	6,5 %	7,0 %	8,0 %	9,0 %
Минимальный общий уровень капитала	7,5 %	8,0 %	9,0 %	10,0 %	12,0 %
Минимальный основной капитал + консервационный буфер – для всех банков	6,0 %	7,5 %	9,0 %	9,5 %	10,0 %
- для системообразующих	7,5 %	8,5 %	9,0 %	9,5 %	10,0 %
Контрциклический буфер (*-вводится в зависимости от цикла)	0 %	0-3% (необходимость оценивается отдельно)			
Буфер капитала для системообразующих банков	0 %	1 %			
Постепенное исключение из капитала инструментов, не соответствующих критериям Базель III	Исключение в течение 5 лет				
Примечание – Данные источника [3]					

Постепенное внедрение новых требований по капиталу и буферов капитала (за исключением контрциклического буфера) начинается в 2015 году и его планируется завершить до конца 2018 года одновременно со многими странами и в срок, рекомендуемым Базельским комитетом. По оценке НБ РК, необходимость введения контрциклического буфера ранее 2016 года отсутствует.

В среднесрочной перспективе будут внедрены новые коэффициенты ликвидности банков (LCR, NSFR) для достижения:

– надежного уровня ликвидности банков в краткосрочной периоде посредством создания запаса высоколиквидных ресурсов, позволяющего продолжать деятельность в условиях стресса;

– устойчивости в долгосрочном периоде посредством создания дополнительных стимулов для банков по привлечению финансирования из более надежных источников на постоянной основе.

С 2018 года предполагается внедрить требование по показателю левереджа банка, направленное на ограничение в банковском секторе избыточного плеча, с которым банки инвестируют привлеченные средства, и на обеспечение дополнительного уровня защиты. Левередж банка должен составлять минимум 3 % от капитала по отношению к валовым активам и внебалансовым позициям (без учета взвешивания по степени риска).

В целях минимизации возникновения системных рисков для системообразующих банков будет сформирована система регулирования, предусматривающая предъявление дополнительных требований к наличию у банка сильной капитальной базы, не только в кратко-, но и среднесрочной перспективе.

Сложности с введением Базеля III в Казахстане на данный момент связаны с текущей ситуацией в банковской сфере, а именно катастрофически объемом невозвратных кредитов – более 40 %, а так же наличие отрицательной GAP-позиции между активами и пассивами. По мнению специалистов, для казахстанских банков в дальнейшем большие трудности вызовет не увеличение коэффициентов по достаточности капитала, а ужесточение именно второй компоненты Базеля III. В частности, внедрение коэффициентов ликвидности, рассчитываемых через соотношение различных статей и классов активов и пассивов по срокам и степени рисков, поскольку в обязательствах банков второго уровня РК доминируют депозиты, характеризующиеся высоким уровнем неопределенности [4].

Таким образом, основные проблемы развития макропруденциального регулирования в РК сводятся к следующим:

– низкое качество кредитного портфеля банков второго уровня, высокий удельный вес безнадежных активов банков в общей их структуре;

– рост просроченной задолженности и резервов снижают капитал банков, что ограничивает возможность кредитования и обуславливает несоблюдение норматива достаточности капитала;

– низкая ликвидность казахстанских финансовых инструментов;

– недостаточность и неэффективное использование средств фондирования;

– слабая экономическая активность предприятий и их неспособность качественно обслуживать кредитные обязательства.

Переход к макропруденциальному регулированию финансового сектора длительный и сложный процесс, требующий усилий регулирующих органов и реализацию адаптационного потенциала отдельных финансово-кредитных учреждений. В то же время, эти изменения позволят повысить устойчивость, как конкретных институтов, так и финансовой системы в целом к стрессовым ситуациям, что является необходимым условием стабильного развития национальной экономики.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Guidance to assess the systemic importance of financial institutions, markets and instruments: initial considerations. International Monetary Fund, Bank for International Settlements, Financial Stability Board, November 2009.

2 **Моисеев, С.** Макропруденциальная политика: цели, инструменты и применение в России // банковское дело 2011. – № 5. С. 12-20

3 Проект Концепции развития финансового сектора РК до 2030 года (финансовая концепция 2030) // www.nationalbank.kz

4 **Кубышкина, И. Ю.** Перспективы внедрения международных стандартов по оценке риска ликвидности Базель III в Казахстане / И. Ю. Кубышкина // Молодой ученый. – 2013. – №2. – С. 152-157.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015

D. Z. Aiguzhinova, E. A. Bogdanova, A. Zhakamanova

ҚР банк секторының макропруденциалдық реттеуін дамыту

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

D. Z. Aiguzhinova, E. A. Bogdanova, A. Zhakamanova

Development of macro-prudential regulation the banking sector in the Republic of Kazakhstan

S. Toraihyrov Pavlodar State University, Pavlodar.
Material received on 07.12.2015

Осы мақалада макропруденциалдық реттеудің мазмұны, мақсаттары және міндеттері зерттелген. Макропруденциалдық реттеу құралдардың кеңейтілген сипаттамасы, халықаралық Базель стандарттардың жаңа талаптары келтірілген. ҚР банк секторының макропруденциалдық реттеуге ауысудың үдерісі және мәселелері қарастырылған.

This article reveals the essence, goals and objectives of macroprudential regulation. Shows detailed classification tools of macroprudential regulation, new requirements of international standards of Basel. Considers the process and problems of transition to the macroprudential regulation of the banking sector of Kazakhstan.

УДК 331.101.2 (574.25)

Д. Галымжанкызы¹, Г. М. Бейсембаева²

¹магистрант, ²к.э.н., ассоциированный профессор, Павлодарский Государственный Университет имени С. Торайғырова, г. Павлодар

ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПАВЛОДАРСКОЙ ОБЛАСТИ

В настоящей статье рассмотрена демографическая характеристика трудового потенциала, динамика ее основных показателей.

Ключевые слова: трудовой потенциал, трудовые ресурсы, рынок труда, миграция.

Трудовому потенциалу сегодня принадлежит особая роль в обеспечении динамичного социально-экономического развития региона. Создание эффективной системы формирования, использования и развития трудового потенциала является необходимым условием реализации экономической стратегии в регионе и стране в целом.

Для понимания сущности термина «трудовой потенциал» необходимо рассмотреть в первую очередь значения терминов «труд», «трудовые ресурсы» и «потенциал». В экономической литературе под «трудом» понимают целесообразную деятельность человека, а «потенциал» толкуется как запасы, источники, имеющиеся в наличии для дальнейшего использования в достижении цели.

«Трудовые ресурсы – это часть населения страны, обладающая необходимыми физическими и умственными способностями, профессиональной подготовкой и квалификацией для работы в общественном производстве» [1]. Данный термин в экономической литературе был введен академиком С. Г. Струмилиным.

С 80-х годов в научной литературе стало активно появляться понятие «трудовой потенциал», которое вызвало большое количество дискуссий и толкований. Определение данного понятия встречается у экономистов, философов, демографов, социологов.

В научной литературе встречаются различные толкования понятия. Трудовой потенциал представляет собой совокупность всех трудовых возможностей, как человека, так и различных групп работников и общества в целом. Он имеет количественную и качественную характеристики. На формирование трудового потенциала влияют различные факторы, главным из них является демографический фактор.

Рассмотрим более подробно демографическое развитие Павлодарской области на основании статистических данных Департамента статистики Павлодарской области [2] в современных социально-экономических условиях, которое характеризуется такими процессами:

1. Увеличение общей численности населения. В соответствии с данными (таблица 1) в период с 2010 по 2014 года численность населения увеличивается с каждым годом. Также происходит увеличение численности населения моложе трудоспособного и старше трудоспособного возраста с каждым годом. Наибольший рост общей численности населения заметен с 2013-2014 гг. Однако происходит уменьшение численности населения в трудоспособном возрасте с каждым годом.

Таблица 1 – Возрастная структура населения

Показатель	Годы				
	2010	2011	2012	2013	2014
Численность населения (на конец года), тыс. человек	746,1	747,0	749,0	752,8	755,8
В том числе в возрасте: моложе трудоспособного	156,0	158,2	161,0	165,1	169,3
трудоспособном	494,3	491,7	488,8	486,0	482,2
старше трудоспособного	95,8	97,1	99,2	101,7	104,3

2. Снижение уровня смертности. Рождаемость и смертность как одна из составляющих воспроизводства населения, влияет на численность населения и на возрастную структуру. Число умерших каждый год снижается, так в 2013 году по сравнению с 2012 годом число умерших сократилось на 585 человек. Динамика показателя рождаемости не имеет четкой тенденции к росту. Согласно статистическим данным 2010-2014 гг. наибольший рост численности родившихся замечен в 2011 году – 603 человека по сравнению с прошлым годом (таблица 2). Коэффициент рождаемости в 2014 году составил 2,2. В 2014 году основными причинами смертности населения

области являются: новообразования – 1090 человек, болезни системы кровообращения – 1815 человек, болезни органов дыхания – 693 человека, от несчастных случаев, отравлений и травм – 880 человек.

Таблица 2 – Основные показатели рождаемости, смертности и естественного прироста

Показатель	Годы				
	2010	2011	2012	2013	2014
Человек					
Число родившихся	12320	12923	12859	13092	13064
Число умерших	8307	8247	8087	7502	7448
Естественный прирост	4013	4676	4772	5590	5616
На 1000 человек					
Число родившихся	16,5	17,3	17,2	17,4	17,3
Число умерших	11,2	11,1	10,8	10,0	9,9
Естественный прирост	5,4	6,3	6,4	7,4	7,5

3. Ожидаемая продолжительность жизни при рождении – это число лет, которое в среднем предстоит прожить одному человеку из поколения родившихся при условии, что на протяжении всей жизни этого поколения уровень смертности в каждом возрасте останется таким, как в данный период времени. Согласно Стратегическому плану развития Республики Казахстан до 2020 года утвержденному указом Президента РК № 922 от 1 февраля 2010 года: «ожидаемая продолжительность жизни населения должна увеличиться до 73 лет» [3]. По сравнению с 2010 годом увеличилась с 68,08 до 70,76 лет (таблица 3). Наблюдается разница в значениях показателя у мужчин и женщин в 2014 году 65,88 и 75,22 соответственно.

Таблица 3 – Ожидаемая продолжительность жизни при рождении, лет

Показатель	Годы				
	2010	2011	2012	2013	2014
Мужчины и женщины	68,08	68,35	68,84	70,19	70,76
Мужчины	62,40	62,83	63,31	65,12	65,88
Женщины	73,54	73,75	74,31	74,97	75,22

4. В настоящее время возрастает роль миграции. Миграционное перемещение населения обусловлено различными причинами. К ним относятся экологическое состояние региона, межнациональные конфликты, предложения на рынке труда. На демографическую ситуацию влияют миграционные процессы, по данным 2014 года в область прибыло 595 человек, а выбыло за ее пределы 2965 человек. Сальдо миграции составило -2370. Таким образом,

отмечено, что в области происходит миграционный отток населения. Большая часть эмигрантов уезжает в страны СНГ [4].

Сегодня вопросу регионального развития в Казахстане придается большое значение, поскольку страна стремится к устойчивому и регионально-сбалансированному росту. В целях повышения уровня жизни населения, процесс развития в регионах должен основываться на гармоничной законодательной и институциональной базе, комплексных подходах, целевых планах действий и квалифицированных кадрах.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 **Одегов, Ю. Г.** Рынок труда (практическая макроэкономика труда) [Текст] / Ю. Г. Одегов, Г. Г. Руденко, Н. К. Лунева. – М. : Издательство «Альфа-Пресс», 2007. – 900 с.

2 Официальный сайт Департамент статистики Павлодарской области Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pavlodar.stat.kz/index.php/ru/>.

3 Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs.

4 Павлодарская область в 2014 году: статистический сборник Департамента статистики Павлодарской области / под ред. Д. Ш. Султановой. – Павлодар, 2015. – 226 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pavlodar.stat.kz/index.php/ru/component/content/article/18-glavnaya-stranitsa/ofitsialnaya-statisticheskaya-informatsiya-po-otraslyam/215-sborniki>.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015

Д. Галымжанқызы, Г. М. Бейсембаева

Павлодар облысының еңбек әлеуетін демографиялық сипаттамасы
С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

D. Galymzhankyzy, G. Beisembaeva

Demographic characteristics of the labor potential of Pavlodar region
S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.
Material received on 07.12.2015

Бұл мақалада Павлодар облысының еңбек әлеуетінің демографиялық сипаттамалары және оның негізгі құрамдары жатады.

In this article, the author talks about demographic characteristics of the labor potential of Pavlodar region and its main components.

ӘОЖ 331.5:37(574)

Н. Е. Дабылтаева¹, Б. Тогтамурад²

¹Э.ғ.к., доцент, Т. Рысқұлов атындағы Жаңа экономикалық Университеті,
²аға оқытушы, «Қайнар» Академиясы, Алматы қ.

ТУРИСТІК БИЗНЕСТІ ДАМУДА ІСКЕРЛІК ТУРИЗМНІҢ ӘСЕРІ

Әлемдік нарықта қазіргі кезде туризмге үлкен мән беріліп отыр, соның ішінде ең табысты туризм түрі – іскерлік туризмді дамыту. Себебі, көптеген мемлекеттермен экономикалық тығыз қарым-қатынасты дамытуда оның алатын орны ерекше болып отыр. Сондықтан, жыл сайын елімізге іскерлік мақсаттағы сапармен келушілердің саны көбеюде. Кейінгі жылдары халықаралық туризмде маңызды рөлді іскерлік туризм алады, өйткені сапарлардың үлкен бөлігі іскерлік мақсатта жасалады.

Кілтті сөздер: туризм, бизнес-туризм, іскерлік туризм, туристік нарық, туристік пакеттер, интенсиф-туризм, турлар.

Экономика мен туризм бір-бірімен тікелей байланысты. Заманауи Қазақстан Республикасының туризм саласы экономиканың айрықша саласы болып саналады. Оның негізгі мақсаты халықаралық стандарттарға сәйкес заманауи маркетингтік стратегияны қалыптастыру болып саналады. Туризм саласының инновациялық дамуы-қиын үрдіс, оған туристік және инновациялық қызмет саласының нормативтік-құқықтық актілермен реттелетін жеке және заңды тұлғалар, мемлекеттік басқару органдары, сондақ-ақ турфирмалар мен туристік индустрия кәсіпорындары қатысады.

Халықаралық туризмнің экономика, мәдениет және әлеуметтік сала үшін маңыздылығын асыра бағалау мүмкін емес. Онымен тікелей немесе жанама шамамен 30 сала байланысты, оның үлесіне әлемдік экспорттың 8 %, әлемдік қызметтер нарығының 31 %, 100 млн. жұмыс орындары (әлемдегі әрбір оныншы жұмыс) келеді. Жыл сайын халықаралық шекара асатындар саны шамамен 35 млн. адам. Туристік қызметтен түсетін кіріс мөлшері жылына бір триллион долларды құрайды.

2014 жылғы туризмнен келген кіріс 1,3 трл.долл. құраған. Айта кету керек, 1998 жылдан бері бірінші орынға шыққан әлемдік қызметтер экспорты – туризм әлі күнге дейін өз орнын сақтауда [1].

2014 жылы шекара асатын туристер легі 940 млн. адамды құраған. 2015 жылғы туристік нарықтың әлемдік көлемі 40 триллион долларға (әлемдік ЖҰӨ 2,5%) жеткен [2]. Экономиканың тежелі қайта қалпына келуі және жаңа қаржы-бюджеттік мәселелердің туындауы туристік нарыққа үдемелі тұрақсыздық әкелді. Дегенмен, соңғы айлардағы тенденциялар халықаралық туризм 2014 жылы өзінің өсуін, баяу болса да, жалғастырғанына куә боламыз. Осылайша, көптеген елдерге экспорттық мүмкіндіктер мен жұмыс орнымен қамтамасыз етуге жағдай жасады.

Ал Қазақстандағы жағдай қандай? Іскерлік туризм нарығы Орталық Азияда да өседі ме? Ең алдымен, іскерлік туризм жайлы нақты, ресми деректер жоқ екенін айта кеткен жөн. Елдегі туристтер жалпы саны бойынша деректер бар. Қазақстандық индустрия дамыту институтының (КИДИ) мәліметтері бойынша, 2014 жылдың I ширегінде 4100 адамға қызмет көрсетілген.

КИДИ деректері бойынша, келушілер туризмінде Қазақстанда өсу тенденциясы бар және 2014 жылы 1322,5 мың адамды құраған. Шетелге баратын қазақстандық азаматтар санының өсу тенденциясы сақталып, 2013 жылмен салыстырғанда 12,2 % өсіп, 2105,3 мың сапарды құраған. Бұрынғыдай, сапарға аттанудың басты мақсаты – демалыс уақытындағы сапарлар. Қазақстан Республикасы Статистика Агенттігінің мәліметтері бойынша, 2014 жылы Қазақстандағы туристік қызметтердің жалпы көлемі 65,8 млрд.тенгені (\$430 млн) құраған. Орта есеппен іскерлік туризм нарығы, сарапшылар айтуынша, туристік қызмет нарығының 60-тан 80% құрайтынын есепке алсақ, онда оның көлемі \$250-350 млн. тең деп болжауға болады, ал ол дамыған және дамушы елдермен салыстырғанда әлдеқайда төмен.

Отандық туризмнің келесі сипаты – сыртқы және ішкі туризмнің арасындағы қарама – қайшылық. Сонымен бірге, шетелдіктердің келуші іскерлік сапарлары туристік сапарлардан басым. Нақты статистика жоқ, бірақ алдын ала бағалау бойынша арақатынасы 9:1 құрайды. Соңғы он жылда бизнес саяхаттарға әлемдік сауданың үштен бірі, ғаламдық корпоративтік өндіруді он есе жақсарту және дүние жүзі бойынша миллиондаған жұмыс орындарын жасау тиесілі.

Соған байланысты, WTTC атынан Оксфорд университеті экономистерінің жүргізген арнайы зерттеуі (2011 ж. мамырында басталған), келесідей нәтиже көрсетті:

2000 жылдан бастап, іскери сапарлардың өсуі 40 миллионнан аса жұмыс орнының жасалуына әсер етті. Бұл ғаламдық жұмыспен қамтылудың 20 % өсуін құрайды.

Егер іскери сапарлар екі жыл қатарынан 25 %-ға қысқаратын болса, онда әлемдік ЖІӨ 5 %-ға төмен болып, нәтижесінде жұмыс орындары 30 миллионға азайып, ғаламдық жұмыспен қамтылудың орта шығыны 1% құрайды.

Іскерлік сапарлар корпоративтік өнімділікті арттырып, инвестициядан 10:1 қатынасында қайтарым алады.

Іскерлік туризм халықаралық сауданың ажырамас бөлігі болып табылады және есеп бойынша, соңғы он жылда әлемдік сауданың үштен бірін құрауы, халықаралық іскерлік сапарлармен байланысты [3].

ДСҰ сарапшыларының есебі бойынша, іскерлік туризм үлесі дүние жүзінде 20 % құрайды. Іскерлік туризм әлемдегі экономикалық нәтижелі туризм түрі болып табылады. Осылайша, авиакомпаниялардың 50 % кірісі, шамамен қонақүйлердің 60 % кірісі және авто жалға беру компанияларының 70 % астам кірісін осы туристтер категориясы арқылы келеді. Бұл сектордың тағы бір ерекшелігі – 3-4 жұмыс күні мен 1-3 күн ынталандыру демалыстарын құрайтын біріккен бағдарламаларға сұраныстың артуы [4].

Бизнес-туристер – қонақүйлер мен турфирмалар үшін тиімді тұтынушылар. Дүние жүзіндегі 55-60 % қонақүй бөлмелеріне бизнесмендер мен фирма менеджерлері бронь жасайды. Әр түрлі іскери кездесулер, конгресс, симпозиумдар делегаттарының тәуліктік шығындары \$345 асады, ал кәдімгі турист күніне шамамен орташа \$100-200 қаржы жұмсайды [4].

2010 жылы халықаралық туристтердің жартысына жуығы (51 % немесе 480 миллион келуші) бос уақытта күнін қалпына келтіру, мерекелерді атап өту мақсатымен демалған. Шамамен халықаралық туристтердің 15 % бизнес мәселелері және кәсіби мақсатта саяхаттаған. Сапарлардың 27 % достар мен туыстарға бару үшін, діни себептер мен қажылыққа бару, денсаулық, емделу, т.б. себептермен болған. Қалған 7 % сапар мақсаты көрсетілмеген [6].

Талдау көрсеткендей, соңғы жылдары дүние жүзінде корпоративті және интенсив турлардың қызметіне деген сұраныс артуда. Компания басшылары өз жұмыскерлері мен серіктестерін оқытудың, ынталандыру мен мадақтаудың әр түрлі түрлерін кеңінен қолданады. Дағдарыспен жағдай күрт өзгерді. Бір жағынан, компания өз бюджеттерін еппен қараса, басқа жағынан, ірі компаниялар шетелге іскери сапарларын тоқтатпайтындығы белгілі болды. Қазіргі кезде іскерлік туризмге деген мұқтаждық айтарлықтай ұлғайды, себебі компанияларға іскери сапарлар келісім-шарттар жасасу, нарықтағы жағдай туралы ой бөлісетін конференция мен конгресстер, жаңа мүмкіндіктер іздеу үшін қажет.

Бизнес-саяхат – халықаралық қызметтер саудасының компоненті, сондықтан тікелей қарым-қатынасты жою мен себеп-салдарлық байланысқа аса мән беру үшін статистика мәліметтері тауарлар саудасына келіп тіреледі. Сонымен қатар айта кететін жайт, күшті корреляция міндетті түрде шынайы себеп-салдарлық байланысты білдірмейді.

Жыл сайын әлемде шамамен 100 млн. бизнес-саяхаттар болады. Бизнес келіп кетулер саны бойынша әлемдік көшбасшы болып Еуропа саналады. Ең көп таралғаны - конференция, конгресс, көрмелерге сапарлар. Статистикалық мәліметтер талдауы көрсеткендей, Еуропадағы іскерлік туризмнің көшбасшы елдеріне Германия, Испания, Франция және Италия, Азияда – Таиланд, Түркия, Сингапур, Индонезия және Қытай, соған қоса АҚШ пен Канада жатады. Еуропа елдерінің қатарында бизнес-туристтерді белсенді қабылдайтын Ұлыбритания, Нидерланды, Швеция, Швейцария және Бельгия. Бельгия мен Францияға әрбір оныншы сапар, ал Ұлыбританияға әрбір үшінші сапаріскерлік мақсатта болады. Ресейде іскерлік туризмді дамыту орталықтарының бірі болып Мәскеу саналады.

Айта кетерлігі, Еуропадағы күшті іскерлік орталықтар Франция мен Италия болып табылады. Француз қалалары Париж, Лион, Канны, Тулузи, итальяндық Милан, Верона, Неапольде арнайы құрылыс және медицина жабдықтары бойынша көрмелер мен конгрестер, электроника саласындағы әр түрлі конференциялар мен форумдар, сонымен қатар әлемдік сәндік киім, тоқыма, эксклюзивті тауарлар, азық-түлік тауарлар көрмелерінің өткізіледі. Жыл сайын мұнда 200-ден астам бизнес-шаралар өтіп, конгрестің 22 орталығы жұмыс істейді, олар әр түрлі бизнес кездесулерге лайықталып жасалынған.

Шамамен 65 мың саяхатшы корпоративті кездесулер, семинарлар мен конференцияға қатысу мақсатымен Мальта архипелагына келеді. Жыл сайын Мальта 1,2 млн. қонақ қабылдайды. Мальталық туризм ассоциациясының (МТА) мәліметтері бойынша, корпоративтік кездесудің қатысушылар саны Мальтада шетелдік конгресс пен конференция делегаттарының санынан асып түседі. Жерорта теңіздік бұл ел қонақжайлық индустриясының барлық еуропалық стандартына жауап береді, сондықтан Германия, Ұлыбритания, Франция, Италия бизнесмендері арасында танымалдыққа ие.

Іскери адамдардың айтарлықтай легі АҚШ, Канада мен Мексикаға барады. Бұл мемлекеттер батыс жартышарындағы туристтік нарықтың барлық сегменттерінде көшбасшылық етуде. Американдық құрылымдағы әрбір сегізінше сапар іскерлік мақсатта болады. Латын Америкасы экономикасының дамуымен, іскерлік қатынастардың кеңеюі мен орнығуына байланысты көптеген елдер іскерлік туризм нарығында өз орындарын мықтады, әсіресе Парагвай, Гватемала, Коста-Рика.

Оңтүстік-шығыс Азияда іскерлік сапарлар санының өскенін де көре аламыз: әрбір бесінші сапар іскерлік мақсатта, үштен бірі Сянган (Гонконг), Сингапур және Тайваньға тиесілі.

Соңғы кезде Африкада іскерлік туризмнің өте жоғары даму темпі Республика Конго, Зимбабве және Эфиопияда байқалған. Келушілер бойынша алғашқы орында Египет, Оңтүстік Африка және Марокко. Таяу

Шығыста негізгі адамдар легі мұнай өндіруші мемлекеттерге (мысалы, Сауд Арабиясына және т.б.), сонымен қатар Израиль мен Иорданияға барған.

Әйтсе де, Африка мен Таяу Шығыста, аймақтағы саяси жағдайға байланысты іскерлік туризм дамуы біркелкі емес. Соңғы бірнеше жылда Таяу Шығыстағы саяси жағдай шиеленісті, онымен қоса іскерлік туризмнің де жағдайы өзгерді. Сол себепті, бұл аймақтардағы дамуды болжау қиындау.

Іскерлік туризмнің көп үлесіне іскерлік сапарлар жатады, бірақ маңызды сегмент - интенсив-турларға тиесілі. *Luxury Travel* журналының мәліметіне сүйенсек, Еуропада отбасымен іскерлік сапарға аттану соңғы 5 жылда 30 % өскен. Конгрестер мен көрмелерге әріптестер тобымен аттанып (орташа 5 адамнан 8 адамға дейін), оның ішінде экскурсиондық, әлеуметтік және мәдени бағдарламалар іскерлік кездесу кестесімен және клиенттің бос уақытымен сәйкестендіріліп жасалады. Шамамен халықаралық іскери туристтердің 5-тен 1-і (немесе халықаралық туристердердің жалпы санының 1 %-ы) конгрестер мен конференцияға қатысу мақсатымен сапарға аттанады. Интенсив-туризм нарығында саяхаттың басыңқы түрі болып топтық туризм (10 туристтен аса) болып табылады. Оның үлесіне сапарлардың 60 % аса бөлігі тиесілі. Шамамен 30 % интенсив- сапарлар шағын топтар – 2-5 адам арқылы жүзеге асырылады. 10 %-ы жеке «мадақтау» сапарларға, ол марапатталған адамның өз отбасымен немесе достарымен саяхаттауына тиесілі [6].

Біздің ойымызша, жақын арада бұл құрылым елеулі өзгермейді. Бұрынғыдай келіссөздер жүргізу, келісімшарттар жасасу мақсатында жеке кәсіби сапарлар басым болады. Сонымен қатар, ұдайы қарқынмен интенсив-турлар мен көрме туризм дами береді.

Жалпылай алғанда, іскерлік туризм құрылымында динамикалық түрде интенсив-туризм мен конгресстік-көрмелік туризм түрлері дамуда.

Өткізілген зерттеу арқылы халықаралық туризм табыс құрылымындағы іскерлік туризм даму тенденциясының өсу үлесі туралы қорытынды жасауға болады. Бұл сол бағытты әлемдік туристік қызмет нарығында негізгі және қосымша кәсіпкерлік формаларын дамыту үшін қызықтыратын бағыт болады. Басқа жағынан, жаһандану, интеграция, кооперация негізінде әлемдік экономиканы дамыту инновациялық концепциясы Ресейдің халықаралық туристік қозғалыста жақсы алғышарттар жасайды. Бұл дегеніміз, жаңа туристік бағыттардың, елдің макроэкономикалық көрсеткіштерінің өсуіне көмектесетін ішкі туристік нарық дамуына әкеледі.

Жоғарыда айтылғандар бойынша мынадай қорытындыға келуге болады. Іскерлік туризмнің заманауи даму деңгейінде туристік қызмет кешенінің қалыптасуы интенсив-туризм аясында жоғары сұранысқа ие. Интенсив-туризм түгелімен дерлік клиент қалауы бойынша туроператорлармен толықтырылып және өңделген туристік қызмет кешенінің негізінде құрылады.

Сондықтан, кәсіби туризмнің даму ерекшеліктерін зерттеу - халықаралық туризмнің болашағы зор бағыты ретінде ұлттық деңгейде өзекті және қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Россия станет одной из стран-лидеров туризма // Портал «Вояж». <http://www.travelpost.ru/>

2 Надим Зуауи. Генсек UNWTO ждет пятипроцентного роста мировой туристической индустрии в 2012 году. – 31.01.2012 АСУАН (Египет). – РИА Новости www.marketing.spb.ru/mr/travel/business_travel_market.htm

3 WTTC (The World Travel & Tourism Council: Всемирный совет по путешествиям и туризму). Special-research: business-travel-research, 2011.

4 **Портна, К.** Бизнес отдыхает // Контракты. – 2006. – № 48. – декабрь. – с. 4.

5 Un wto tourism highlights, editio- 2011. www.e-unwto.org/doi/pdf/10.../978928441689

6 Euromonitor International (независимая компания, специализирующаяся в области международных стратегических исследований потребительских рынков). – Официальный сайт. www.euromonitor.com

7 **Казанцева, В.** Российский рынок делового туризма - шестой в мире. – М.: РИА.

Материал 07.12.2015 баспаға түсті.

Н. Е. Дабылтаева¹, В. Тогтамурат²

Влияние делового туризма на развитие туристского бизнеса

¹Новый Экономический Университет имени Т. Рыскулова,

²Академия «Қайнар», г. Алматы.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

N. Dabyldaeva¹, V. Togtamurat²

Effect of business tourism on development of tourism

¹Turar Ryskulov New Economic University,

²Kainar Academy, Almaty.

Material received on 07.12.2015.

Современное развитие общества и экономики любого государства сопровождается активным подъемом в сфере делового туризма, поскольку деловой туризм считается наиболее развивающейся отраслью мирового хозяйства. Интенсификация деловых, культурных и научных связей сделала деловой туризм ведущим в мире. Определенные

перспективы в этом сегменте бизнес-туризма имеет и Казахстан. Стремительное развитие национальной экономики, ее интеграция в мировой рынок просто немыслимы без делового туризма. Притом нужно, чтобы он также развивался во всех направлениях. Это несет ряд позитивов, при этом деловые, культурные, научные связи становятся особенно тесными, и интенсивность их возрастает. Это имеет большое значение как в региональном, так и мировом масштабе.

The economy and tourism are directly connected with each other. The main objective is to form modern marketing strategy according to the international standards. Innovative development of the sphere of tourism – is a very long process, present also innovative services in the field of normative legal acts of the natural and legal entities regulated by the governments of states and the enterprises in the industry of tourism and travel. Kazakhstan's and foreign citizens in various tourist services give a wide range of opportunities for satisfaction of the needs of a modern highly effective and competitive tourist complex for economic development of branch and creation of legal mechanisms for ensuring quality of production and development of tourism as one of the most important questions.

УДК 658.5:721

С. С. Донцов, Н. М. Шеримова, С. Н. Саденова, А. Т. Султанов

Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА И СТРУКТУРА ОРГАНИЗАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ

В статье рассмотрены основные правила и структура организационно-технологического проектирования в строительстве и определены важнейшие перспективные направления его совершенствования. Рекомендована рациональная система оценки эффективности проектных решений, их экспертизы, согласования и утверждения.

Ключевые слова: проектная документация, строительное производство, технологичность, обеспечение качества, экспертиза

документации, организационно-технологическая надежность, сметная стоимость.

Состав, объем и содержание проектной документации по организации строительства и производству работ, включая вопросы подготовки строительного производства, материально-технического обеспечения, механизации и транспорта, организации труда, обеспечения качества строительно-монтажных работ, оперативно-диспетчерского управления, охраны окружающей среды, устанавливаются соответствующими строительными нормами и правилами. При этом особое внимание должно уделяться требованиям к разработке ПОС и ППР.

Организационно-технологическая документация является составной частью проектов предприятий, зданий и сооружений, и разработка этой документации, также как и проектов в целом, может осуществляться в одну или две стадии. При одностадийном проектировании в составе утверждаемых проектов разрабатывается ПОС. Такой же раздел следует разрабатывать и при двухстадийном проектировании на первой стадии. На второй стадии в составе рабочей документации и на ее основе должен быть разработан ППР. Состав и содержание каждой стадии регламентируются СНиП.

В состав организационно-технологической документации должны входить:

- календарные планы и сетевые графики строительства;
- строительный генеральный план;
- схемы возведения основных зданий и сооружений;
- технологические карты и описание методов производства сложных СМР;
- указания по геодезической разбивочной основе;
- ведомости объемов работ;
- графики потребности в строительных материалах, конструкциях, машинах и рабочих кадрах;
- документация по управлению строительством [1].

Организационно-технологическая документация должна разрабатываться генеральным проектировщиком или специализированными проектными организациями (проектно-технологическими институтами, трестами, их филиалами и отделами).

Обязательным требованием к организационно-технологическому проектированию является учет в проектах условий строительства.

Строительство любых зданий, сооружений и их комплексов имеет территориальную привязку к местности, что порождает конкретные территориальные особенности организации строительных работ (экономические, социальные, кадровые, экологические, климатические,

транспортные, и др.). Кроме территориальных особенностей каждая стройка отличается составом, типом, назначением строящихся объектов, составом и оснащенностью строительных организаций, базой стройиндустрии и многими другими особенностями.

В зависимости от того, в какой степени учтены все основные условия строительства, проект может быть охарактеризован тем или иным уровнем технологичности и организационно-технологической надежности.

Поскольку организация строительного производства включает вероятностные (статистические) и детерминированные показатели, для организационно-технологического проектирования рекомендуется использовать имитационные модели (в том числе детерминированные и вероятностные). Это позволяет формализовать проектные решения и автоматизировать процессы проектирования и оценки проектов.

Перспективным направлением совершенствования строительного проектирования, устранения противоречий между высоким уровнем индустриализации строительства и устаревшими методами проектирования следует считать автоматизацию и компьютеризацию проектирования, создание систем автоматизации проектных работ – САПР.

Значительное повышение производительности труда проектировщиков может обеспечить применение автоматизированных систем обработки документации (АСОД), получивших широкое распространение в проектных организациях.

Эффективность применения САПР проявляется в основном в повышении качества проектов, их многовариантной проработке с помощью ЭВМ, ускорении проектирования и в итоге – в снижении объема капитальных вложений при возведении тех или иных объектов.

Определение эффективности проектных решений, их обоснованная оценка, т.е., установление уровня качества проектируемых строительных объектов и процессов, относятся к числу важнейших проблем проектирования.

Оценку проектных решений рекомендуется производить с помощью показателей, количественно и качественно измеряющих уровень достижения цели по принятому критерию. При этом под критерием следует понимать признак, по которому производится оценка соответствия проектных решений заданной цели при установленных ограничениях. Взаимосвязь показателей и критериев качества проектных решений может быть выражена различными функциональными зависимостями, представляющими собой математические модели, которые должны достаточно точно и реально отображать сложные технико-экономические связи между соответствующими элементами проектируемого объекта или процесса.

В соответствии со стандартами системы проектной документации в строительстве (СПДС) на каждый из завершаемых проектов должен

быть составлен паспорт, содержащий от 50 до 200 основных технико-экономических показателей. Показатели паспортов дают информацию для управления качеством проектов, развития на этой основе научно-технического прогресса, поскольку через проекты реализуются все основные научно-технические достижения [2].

Для обработки больших массивов информации в проектировании целесообразно создавать автоматизированные банки данных межотраслевого и отраслевого назначения. Информацию, необходимую для САПР проектных организаций, а также для традиционно выполняемых проектных работ, целесообразно передавать на машинных носителях, что способствует развитию компьютеризации в современном проектно-сметном деле.

Проектно-сметная документация перед утверждением должна представляться на соответствующую экспертизу в зависимости от сложности и стоимости объекта строительства.

Как правило, при экспертизе проектов существенно улучшаются технико-экономические показатели, устраняются недостатки и просчеты, допущенные проектировщиками, снижается первоначальная сметная стоимость строительства. Экспертиза должна быть действенным средством контроля за проектированием и внедрением новейших научно-технических достижений в проекты зданий и сооружений.

В процессе экспертизы документации на строительство (реконструкцию) предприятий, зданий и сооружений следует проверять:

- соответствие проекта заданию на проектирование, генеральному плану населенного пункта или промышленного узла;
- соответствие технологических процессов, оборудования новейшим достижениям науки, техники и научной организации труда, решений технологической части проекта нормам технического проектирования;
- соответствие архитектурно-строительных решений требованиям технологии производства продукции, современному уровню строительной техники и индустриализации строительства;
- качество архитектурно-художественных решений зданий и сооружений;
- правильность решений генплана предприятия, комплекса или расположения отдельных зданий;
- правильность определения сметной стоимости строительства (реконструкции) предприятий, зданий и сооружений, структуры капитальных вложений, а также подготовленность сметной документации для осуществления расчетов за полностью законченные объекты или этапы работ;
- прогрессивность применяемых конструктивных решений и методов организации и механизации строительства.

Весь круг вопросов организации экспертизы определяется «Инструкцией о порядке проведения экспертизы проектов и смет на строительство (реконструкцию) предприятий, зданий и сооружений» с учетом специфики и особенностей запроектированного объекта, в соответствии с которыми рекомендуется составлять план проведения экспертизы, устанавливая конкретных исполнителей и сроки ее проведения [2].

Значительно повышается качество экспертизы строительных проектов с применением ЭВМ и созданием соответствующей автоматизированной системы их экспертизы. Использование ЭВМ при экспертизе расширяет возможности выборочного контроля проектов. Если же средствами автоматизации экспертизы пользуется и проектный институт-разработчик, то это дает возможность не допускать недостатков в проектах или устранять их до представления на внешнюю экспертизу.

Раздел рабочего проекта «Организация строительства» заказчик проекта должен согласовывать с генеральной подрядной СМО.

Проекты на строительство наиболее крупных и важных предприятий, зданий и сооружений должны утверждаться Кабинетом Министров; остальные проекты после прохождения экспертизы в зависимости от сложности и стоимости объекта рекомендуется утверждать на соответствующем им уровне.

Утвержденный проект предприятия, здания, сооружения является основанием для планирования и финансирования строительства этого объекта, заказа основного оборудования, а также заключения договора подряда на строительство.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. **Донцов, С. С.** Рациональная организация производства и менеджмент в современном строительстве (на примере Республики Казахстан). – Павлодар : НИЦ ПГУ им. С. Торайгырова, 2004. – 692 с.
2. **Попова, Е. Н.** Проектно-сметное дело. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2003. – 288 с.

Материал поступил в редакцию

С. С. Донцов, Н. М. Шеримова, С. Н. Саденова, А. Т. Султанов

Құрылыстағы ұйымдастырушылық-технологиялық жобалаудың негізгі ережелері және құрылысы

С. Торайгыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

Материал баспаға түсті

S. S. Dontsov, N. M. Sherimova, S. N. Sadenova, A. T. Sultanov

Basic rules and structure of the organizational and technological design in construction

S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar
Material received on

Мақалада құрылыстағы ұйымдастырушылық-технологиялық жобалаудың негізгі ережелері мен құрылысы қарастырылған және оны жетілдірудің маңызды перспективтік бағыттары анықталды. Жобалық шешімдердің тиімділігін бағалаудың оңтайлы жүйесі, олардың сараптамасы, келісу мен нығайту ұсынылған.

The article discusses the basic rules and structure of organizational and technological design in construction and identifies some critical perspective directions of its improvement. It proposes a rational system of evaluation of design solutions effectiveness, their expertise, coordination and approval.

ӨОЖ 338(574)

Ещанова Р. С.¹, Сабырбек М. А.²

¹аға оқытушы, ²студент, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДАҒДАРЫС ЖӘНЕ ОДАН ШЫҒУ ЖОЛДАРЫ

Бұл мақалада елімізде орын алған дағдарысқа талдау жасап, одан шығу жолдарын қарастырдық.

Кілтті сөздер: дағдарыс, жалпы ішкі өнім, қаржы институттары, статистика.

Бүгінде елдер мен континенттерді дүр сілкіндіртіп тұрған жаһандық дағдарыс – бұл осы күнге дейін әлі болмаған ерекше құбылыс. Түрлі елдердегі фирмалар мен өнеркәсіптердің жабылуы, дамыған елдерде миллиондаған жұмыскерлердің қысқартылуы, көптеген елдерде әлеуметтік ахуалдың төмендеуі – әлі де нақты шешімін таппаған күрделі мәселе.

Дағдарыс- әр елдің экономикасында орын алатын жағымсыз процесс. Мәселенің аса асқынып, ушығып, басқа мәселелерді кері ысырып, алдыңғы орынға шығатындай деңгейге көтерілу дәрежесі – дәл осы сөздің сипаттамасы.

Кез- келген елдің экономикасына өз ізін қалдырып өткен дағдарыс Қазақстанның да экономикасын шолмай өтпеді.

Я, қазір еліміздің кез-келген аумағында талқыланып жатқан мәселе- «дағдарыстан қалай шығамыз?»

Отандық және шетелдік ғылыми, көпшілік басылымдарда ғалымдардың, саясаткерлердің ғаламдық дағдарыстың себептері, салдары, одан шығу жолдары туралы түсініктер, пікірлер көптеп айтылуда. Ғалым-экономистердің осы тұрғыдағы көзқарастарын тұжырымдай келе, әлемдік дағдарыстың негізгі себептерін атап айтуға болады:

- әлемдік экономиканың, әсіресе, қаржының ғаламдануы;
 - мұнай бағасының өзіндік ерекше қалыптасуы және оның бүкіл қаржы сферасына әсер етуі. Баға қалыптасуының «классикалық» тәртіптен ауытқуы;
 - банктердің және трансконтиненталды корпорациялардың шексіз үлкейіп кетуі нарықтық қатынастардың қозғаушы күші – бәсекелестікті басып тастауы;
 - халықаралық қаржылық институттар қызметтеріндегі тығырыққа таяну;
 - ұлттық банктердің жұмысын реттеу және бақылау ісіндегі кемшіліктер.
- Ал, елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаев Астана экономикалық форумының екінші күнінде дағдарыстың себептерін тағы да түсіндіріп өтті:

«2008 жылдан басталған дағдарыстың ұзаққа созылуының себебі тепе-теңдіктің бұзылуы. Сауда, валюта, санкциялар соғысы, ірі державалар арасындағы текетірес, сенімнің азаюы – осының бәрі қаржылық күйреуге соқтырды. Халықаралық келісімдер орындалмаса, экономикада қандай тұрақтылық болады?»

«Басты қатер – экономиканың тұралауына жол бермеу. Әрине, мұнай мен газға бағаның түсуі, Батыстың Ресейге салған санкциясы әсер етіп жатыр. Қазір шикізатқа тәуелді болмайтын индустриалды экономика құрып жатырмыз. Отандық ғалымдар елімізде елең алған дағдарыстың монетарлық емес, құрылымдық екенін мойындап отыр. Сол себепті жалғыз қаржылық манипуляциялар арқылы ғаламдық дағдарысты түбімен жеңіп, дамудың тұрақты жолына өту мүмкін емес».

Осы мәселеге байланысты Қазақстан Республикасының Президентінің 2009 жылдың 6 наурызындағы жолдауында еліміздің даму бағыттарының бірі инновациялық экономини құру және оның шикізаттық емес секторын дамыту болып қала беретіні аталып өтті. Елімізде қалыптасқан технологиялық құрылым әлемдік стандарттарға сәйкес емес. Қазақстанда өндіріс негізінен ескірген техника мен ескі технологияға негізделеді, экономиканың құрылымында заманға сай ғылыми өндіріс жоқ.

Қазақстан да қаржы дағдарысының толқынына ілікті. Ипотекалық дағдарыс белең алған тұста еліміздегі құрылыс саласы кібіртіктеп қалды:

Үлескерлер қаржысына салынуы тиіс тұрғын үйлер құрылысы тоқтады;

- банкілер ипотекалық несиені беруді қойды;
- біртіндеп қаржы мекемелері орта және шағын бизнеске беретін несиелерін де қысқартты;
- сыртқа шикізат өндіретін өндіріс орындары өнімінің бағасы төмендеп, шығындары көбейді.

Қалыптасқан бұл жағдайды дереу реттеу үшін Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев «Дағдарысқа қарсы күрес бағдарламасын» іске қосты. Оған сәйкес, негізінен бес бағыт бойынша- қаржы секторы, шағын және орта кәсіпкерлік, тұрғын үй құрылысы, индустриялық және инфрақұрылымдық жобалар және агроөнеркәсіп кешенін дамыту жөнінде үкіметке нақты тапсырмалар жүктелді. Осы талапқа сай, үкімет дағдарысқа қарсы бағдарламаны жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекітіп алып, жұмыс істеді. Алғашқы кезекте еліміздің негізгі мұнай-газ, атом, электр энергетикасы, металлургия, тау-кен, көлік, коммуникация салаларындағы және жеке компаниялардағы мемлекет активтерін, даму қорлары мен басқа да қаржы тетіктерін бір мүддеге, бір мақсатқа тиімді жұмылдыру үшін «Самұрық-Қазына» әл-ауқат қоры құрылды. Ол экономиканы тұрақтандыру бағдарламасының негізгі операторы болды. Елбасы бұл қор басшылығы мен үкіметке әлемдік қаржы дағдарысының зардаптарын жою тетіктерін, экономиканы диверсификациялау арқылы жаңа отандық өнім өндіруге негізделген өндіріс орындарын құру, ішкі инфрақұрылымды жаңалау жобаларын жасауды міндеттелді. Бұл мақсаттарға бюджеттен арнайы қаржы бөлініп, экономиканың негізгі салаларын тұрақты сақтауға жағдай жасалды. Осы басты жоспар қаржы дағдарысының зардаптарына төтеп беруге көмектесті. Экономиканы тұрақтандыру бағдарламасын жүзеге асыру үшін Ұлттық қордан қаржы алынды. Мұнай өндіруден жиналған қор қаражаты қиын сәтте көмекке жарады. Бұл қорды құрудағы негізгі мақсаттың бірі де сол болатын. Осыған байланысты Президент Үкіметке тапсырмаларында мына мәселелерге ерекше көңіл қойды:

– Қазақстанда жұмыс істейтін шетелдік кәсіпорындардағы жұмыссыздықтың өсуіне және жұмыс орындарының қысқаруын болдырмауына;

– отандық өнім өндірушілерді қолдау қажеттігіне, оларға мемлекеттік сатып алуға басымдық жасауға;

– ауылшаруашылық шикізаттарын өндірушілердің қаржы айналымына мұқтаждығын жедел қамтамасыз ету және т.б. мәселелер.

Кесте 1 – Қазақстан аумағындағы сатылу тауарларының бір жыл аралығындағы бағалық өзгерісі

Сатылу	25.11.2014	25.11.2015
Мұнай (Brent маркалы) (1 баррель)	73,23 \$	46,56 \$
Алтын (1 грамм)	10 533 тг	6 900 тг

Кесте 2 – Қазақстандағы валюта бағамы (сатылу)

Валюта	25.11.2014	25.11.2015
Доллар (1 доллар)	181,48 тг	307,13 тг
Рубль (1 рубль)	3,99 тг	4,67 тг
Еуро (1 еуро)	226,72 тг	327,34 тг

Бірінші кестеден бір жыл ішіндегі сатылу тауарларының қалай құбылғандығын байқауға болады. Мысалы, бір баррель мұнайдың сатылу бағасы 2014 жылғы 25-інші қарашадан бастап, 2015 жылдың 25-інші қарашасына дейінгі аралықта 63,6 %-ға төмендеген. Бұл көрсеткіш мұнай өнімдері экономикасында зор үлес алатын елімізге үлкен ауыртпашылық.

Ал, алтын бір жыл ішінде 34,5 %-ға өз өтімділігін көтерді.

Екінші кестеден көршілес еліміздің рублі бір жыл ішінде шамамен 17%5-ға өсіп, Ресейден келетін тауарларға бағаны біршама көтерді. Ал, әлем бойынша құн өлшемін жүргізуші доллар бағамы өткен жылмен салыстырғанда 69,2 %-ға көтеріліп, болып жатқан экономикалық дағдарыстың негізгі көзіне айналды.

Ал, 1 еуро бағасы 1 жыл бұрынғы бағасынан 44,3 %-ға жоғарылаған.

Алайда, осы көрсеткіштерге қарамастан, Қазақстанда 2015 жылдың 1- қантарында жан басына шаққандағы жалпы ішкі өнім (ЖІӨ) 12 496 АҚШ долларын құрады. Бұл деңгей ТМД елдері арасында үздік көрсеткіштердің біріне ие болып отыр (Ресейдегі жан басына шаққандағы ЖІӨ көлемі – 11 975 мың доллар).

Осы айтылғандарды қорытындылай келе, елдің дағдарыстан шығуының мынадай жолдарын ұсынар едік:

– Ең алдымен, отандық тауарлардың өтімділігін көтеру. Яғни, елімізде салынып жатқан ғимараттарға, өнеркәсіптерге Қазақстанның аумағында шығушы ресурстарды қолдану. Сонымен қатар, күнделікті тұтынылатын тауарларды да (нан өнімдері, ет, сүт өнімдері, киім, т.б.) отандық өнімдер қатарынан тұтыну. Елімізден шығатын тауарлардың өтімділігін көтеру мен дағдарыстан кішкене алыстаудың бір жолы осы;

– Жұмыссыздықпен күресу. Елімізде макроэкономикалық жұмыссыздықтың бірнеше түрі қатар орын алған. Жұмыссыздықтың барлық типтері үшін мына шаралар ортақ болып табылады:

- жұмыссыздық бойынша жәрдемақы төлеу;
- жұмысбастылық бойынша қызмет көрсету орталықтарын құру.

Осы мәселені жою үшін керек шаралар:

- жұмыс орны босағаны туралы ақпарат беру;
- қайта дайындау мен қайта квалификациялаудан өтуге мүмкіндік беретін мекемелер мен қызмет орындарын құру.
- Дағдарыстан шығудың тағы бір сенімді жолы- қатаң бюджеттік режим орнату.

Осы жазылған мақаланы қорытындыласақ, дағдарыс салқыны бізді де айналып өткен жоқ. Бұған дейін болып өткен салыстырмалы түрде кіші дағдарыстардан аман шығуға дер кезінде қабылданған шаралар негіз болды.

Мемлекет дағдарыспен күресудің барлық шараларын жасауда. Ұлттық қордан бөлінген қаражат еліміздің экономикасын көтеруге жұмыс жасауда.

Мәжіліс депутаты Камал Бұрханов айтқандай, мәңгілік соғыс болмайтыны сияқты, мәңгілік дағдарыс та болмайды. Сондықтан, алдан тек жақсылықтар күтеміз.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Егемен Қазақстан [Мәтін] : мемлекеттік ресми баспасөз құралы. – Отан алдындағы жауапкершілік. – 27.10.2015.

2 Егемен Қазақстан [Мәтін] : мемлекеттік ресми баспасөз құралы. – Мәңгілік дағдарыс болмайды. – 31.10.2015

3 Ұстаз мәртебесі [Мәтін] : қоғамдық әлеуметтік, ғылыми көпшілік газет. – 90-жылдардағы дағдарыстың салқыны қайтып келе ме? - 03.06.2015

4 КТК жаңалықтары : телебағдарлама. – Назарбаев әлемге төнген дағдарыс туралы айтты. – 22.05.2015

Материал баспаға түсті 07.12.2015

P. S. Eschanova, M. A. Sabyrbek

Кризис в Казахстане и пути его преодоления

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Материал поступил в редакцию 07.12.2015

R. S. Eschanova, M. A. Sabyrbek

The crisis in Kazakhstan and ways to overcome it

S.Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

Material received on 07.12.2015

В настоящей статье мы анализировали нынешний кризис и пути его преодоления.

In this article we analyzed the current crisis and ways to overcome it.

UDC 330.322.14

A. T. Zhuanishbaeva¹, B. B. Salimzhanova², M. K. Aiubai³

^{1,3}students, ²senior lecturer, department of Management and Political Science, S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

ADMINISTRATION OF INNOVATIVE AND INVESTMENT PROGRAMS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

The article states about the state program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan. The program is a part of industrial policy of Kazakhstan and focused on development of processing industry with concentration of efforts and resources on the limited number of sectors, regional specialization with use of cluster approach and effective branch regulation.

Keywords: strategy, investment program, investment climate.

State program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019 is developed according to the long-term priorities of the Strategy «Kazakhstan – 2050», for realization of key direction «Acceleration of economic diversification» of the Strategic development plan of the Republic of Kazakhstan till 2020 and also for execution of commission of the Head of country, which set on XXVI plenary meeting of the Council of foreign investors of the President of the Republic of Kazakhstan and in the context of realization of address of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan «Kazakhstani way – 2050: common goal, common interests, common future» dated January 17, 2014.

Program is logical continuation of the State program on forced industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2010-2014 (hereinafter referred to as «SPFIID») and considers the experience of its realization. The program is a part of industrial policy of Kazakhstan and focused on the development of processing industry with concentration of efforts and resources on

the limited number of sectors, regional specialization with use of cluster approach and effective branch regulation. At the present time the industry forms almost third part in the structure of economics of Kazakhstan. The mining sector provides more than 2,9 % of employment and 18 % of gross value added (hereinafter referred to as GVA) in economics.

Annually the dynamics of system development is observed in total:

1) Increasing of number of subjects of accreditation by 20 % (87 authorities on confirmation of compliance, 657 testing laboratories, 332 checking laboratories and 31 calibration laboratories works);

2) Amount of Kazakhstani enterprises, implemented and certified the management systems, reaches 6346.

3) Above 2 800 expert – auditors are certified.

Above 100 billion US dollars of direct foreign investments are attracted to the economics of Kazakhstan for the period from 2010 till 2014. About 25 billion US dollars from this amount are invested to non-raw branches of economics. Created basic motivations for investors, carrying out the activity in the priority sectors of economics: customs, tax preferences, state land grants, are made it possible.

Nevertheless, the current investment activity is insufficient for program realization. For these the following barriers should be disposed:

1) Weak guarantees on protection and support of long-term investments;

2) Complicated procedures for obtaining entry visas and approval documents for stay for foreign labor force in Kazakhstan;

3) Insufficient information awareness of foreign business community about perspectives of investments in the Republic of Kazakhstan.

As the result of provided reforms from the moment of realization of STFIID, the rate of innovative and active enterprises increased from 4 % till 7,6 %, expenditures of enterprises on the technological innovations increased in 3 times (from 113,5 till 326 billion tenge). By the factor «Innovations» of Global Competitiveness Index of World Economic Forum Kazakhstan improves the ranking on 18 positions and took 84th place by the factor «Technological readiness» on 25 positions (57th place).

Despite the significant scale of taken measures over recent years on support of innovative activeness the central problems remain as before:

1) Insufficient stimulation of transfer of advanced technologies;

2) Inefficiency of mechanisms for solution and search for priority technological tasks of enterprises and business;

3) Low level of business sensitivity to the innovations of technological character;

4) Lack of technological and administrative competences;

5) Underdevelopment of innovative technologies in the education system;

6) Imperfection of control system over realization of innovative technologies.

In the course of realization of SPFIID, financing covered the wide range of branches, which led to lack of funds at financing of sectoral support measures and parts of project. Moreover the insufficient financing was connected with undeveloped domestic market financial infrastructure at all, where the long money funds could be formed and long term investments could be attracted.

System of development institutions was expanded and intended with due regard to needs of industrial and innovative development. The various tools of support of industrial development were tested: subsidy assistance of interest rates, compensation for expenses and provision of grants for innovations and technologies adoption, compensation for parts of expenses of subjects of industrial and innovative activity, guarantee of loans and others. As of the beginning of 2015 10 special economic zones and 10 industrial zones (hereinafter referred to as «IZ») are functioning in Kazakhstan, which work in the various branches of economics such as chemistry and petrochemical industry, metallurgical industry, information and communications technologies, textiles, logistics, tourism. On the territories of special economic zones (hereinafter referred to as «SEZ») 83 manufactures with investment amount of 203 billion tenge are working, 68 projects with investment amount of 1,8 trillion tenge are on the stage of realization, 348 projects with investment amount of 571 billion tenge are on the stage of taking investment decision. Amount of man-power employed in industry from 2009 (921,9 thousand people) is increased by 12,7 % and exceeded 1 million people (1039,1 thousand people) in 2014. In the context of Industrialization Card for the period from 2010-2013 above 67 thousand permanent working places are created.

The priority sectors are processing industry such as metallurgy industry, chemistry, petrochemistry, mechanical engineering, construction of materials and food industry, which are divided into 14 sectors. Innovative sectors are determined according to the priorities, specified in conceptual and program documents, addresses and speeches of the Head of country, in Address of the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan dated January 17, 2014 in particular. These sectors include: branches of mobile and media technologies, nano and cosmic technologies, robotics technology, genetic engineering, search and opening of energy of future.

Realization of the State program of innovative and industrial development of the Republic of Kazakhstan allows to approach the following economic indices in 2020:

1) cumulative gain of volume of manufactured products of processing industry by 43 % in real terms;

2) growth of gross value added (GVA) in processing industry no less than 1,4 times in real terms;

3) growth of labor capacity in processing industry 1,4 times in real terms;

4) growth of total value of non-raw (processing) export no less than 1,1 times;

- 5) reduction of energy intensity of processing industry no less than by 15 %;
6) employment growth in processing industry above 29,2 thousand people.

The necessity of formulation of industrial technological strategy for Kazakhstan is dictated by the world experience. All developing countries, with rare exceptions, have gone from labour-intensive production to capital-, technology- and science-intensive production. Inertial and heavy structure of production can not be easily corrected. World experience shows the necessity of specific sequence consisting in steady decline of the part of agriculture, mining industry in gross national product and, on the contrary, increase of the part of processing production and mainly – science-intensive ones with high added value, and service sectors.

The attraction of foreign investments into the Kazakhstani economics is a reasonably required process. Experience of many countries shows that the influx of foreign capital and government regulation of its use has a positive affect on the economics. Investments promote the establishment and strengthening of private enterprises in the countries with medium and low level of economic development, raising capital for implementation of major projects, creation of joint companies, loan markets. The strategy and tactics for overcoming the crisis depends on the successful integration of Kazakhstani economics into the world economic relations.

It is necessary to go into question on creation of branch centers of competence in the regions through the provision of innovative grants. These centers will be specialized centers of joint usage of equipment for implementation of innovative projects, innovative workshops, experimental polygons, focused on solution of internal needs of domestic enterprises related to the prototype production and confirmation of their effectiveness. Development of two major innovative clusters Nazarbayev University and Park of innovative technologies with clear separation of functions will become a priority.

It is necessary to settle the separate inspection procedure of implementation of innovative projects at the legislative level introducing the practice of independent inspection by accredited nongovernment organizations. At the same time carrying out of inspections by controlling authority should be performed upon availability of allegations of violations of innovators themselves or participants of the running project and should be focused on the final result and not on performance evaluation of procedures at executing the project. This measure will allow the innovators to participate in innovation support programs and the project operators to implement more flexible and simple decision-making procedures.

LIST OF REFERENCES

- 1 Strategy «Kazakhstan – 2050». December 14, 2012.
2 State program of industrial – innovative development of Kazakhstan for 2015-2019 from 08.082014

3 «Modernization and increase in competitiveness of the economy of Kazakhstan.» Ed. O. Sabdena. – Almaty: «Kazakh encyclopedia», 2011.

4 **Теплова, Т. В.** Investments: / Textbook for bachelors / T.V. Teplova. – М.: Yurayt, 2012. – 724 p.

5 **Jankowski, K. P.** Investments: Textbook. – SPb.: Peter, 2010. – 368 p.

6 Investment activity in the Republic of Kazakhstan: Stat. collection / Ed. Smailova A. – Almaty: Statistics Agency, 2013. – 351 p.

7 **Seytkazieva, A. M.** and others. The investment activity of the enterprise: a tutorial / Seitkaziev A. M., Baikadamov A. B., Sariev Zh. I. – Almaty: Economics, 2012. – 172 p.

8 Investments in Kazakhstan: Materials of scientific and practical conference / Ed. Mamurova N. K. – Almaty: Economics, 2011. – 163 p.

Material received on 07.12.2015.

А. Т. Жуанышбаева, Б. Б. Салимжанова, М. К. Аюбай

Қазақстан Республикасының инновациялық және инвестициялық бағдарламаларын басқару бөлімі

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

А. Т. Жуанышбаева, Б. Б. Салимжанова, М. К. Аюбай

Управление инновационно-инвестиционными программами в РК

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайғырова, г. Павлодар.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

Бұл мақалада Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуы мемлекеттік бағдарлама туралы айтылады. Бағдарламада Қазақстанның өнеркәсіптік саясатының бір бөлігі болып табылады және оңдеуді дамыту мен секторлардың шектеулі санына күш пен ресурстарды шоғырландыруға бағытталған аймақтық мамандандыру кластерлік тәсіл және тиімді салалық реттеу пайдаланылды.

В статье говорится о государственной программе индустриально-инновационного развития Республики Казахстан. Программа является частью промышленной политики Казахстана и сфокусирована на развитии обрабатывающей промышленности с концентрацией усилий и ресурсов на ограниченном числе секторов, региональной специализации с применением кластерного подхода и эффективном отраслевом регулировании.

УДК 005.951.96

А. Х. Исламгалеев

доктор бизнес администрирования, Almaty Management University, генеральный директор; ТОО «КазПромКомплекс», г. Алматы.

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ

В настоящей статье автор знакомит с одним из современных решений развития и саморазвития персонала в компании – компетентностный подход в управлении персоналом. Было создано и успешно внедрено программа управления компетенциями.

Ключевые слова: Компетентностный подход, компетенции, модель «круг обучения», должностной портрет сотрудника, отчет по сотруднику, оценка сотрудников и этапы.

На сегодняшний день одним из распространенных и зарекомендовавших себя подходов к управлению персоналом является, компетентностный подход. Для того чтобы работа с персоналом была системной, следует выработать единый подход к процессам управления персоналом (подбору, обучению, мотивации и т.д.) и применить единые стандарты и правила поведения в компании.

Компетентностный подход как способ управления персоналом, дает четкое определение профессиональных и поведенческих требований, предъявляемых к работнику в зависимости от его руководящего уровня, профессии, занимаемой должности и выполняемых задач [1].

Основной задачей управления персоналом является обеспечение успешной деятельности компании, которая предлагает решение всего комплекса проблем, связанных с поиском, отбором, наймом, обучением, оценкой и стимулированием работников. Были выделены критически важные характеристики работников, которые позволяли дать оценку работнику.

Регулярная процедура оценки деловых и личностных качеств работников, их трудовых показателей подразумевает использование этих результатов в целях улучшения подбора и расстановки персонала, постоянного стимулирования работников к повышению квалификации, улучшению качества и эффективности работы [2].

Компетентностный подход создает эффективную и согласованную систему управления персоналом, чье функционирование будет работать на достижение стратегических целей компании сразу по множеству направлений. Это и поиск, отбор и найм новых сотрудников, обучение и

развитие персонала, и оценка эффективности, и планирование повышений, перестановок и преемственности, и определение порядка поощрений и компенсаций.

Чтобы эффективно управлять компанией, руководству важно знать возможности своих сотрудников. Традиционный подход к оценке персонала – по факту выполнения должностных обязанностей – не позволяет в полной мере использовать потенциал каждого сотрудника. Поэтому сегодня актуально такое направление в кадровой работе, как оценка персонала, основанная на компетенциях.

Использование компетентностного подхода позволяет организации реализовывать целый ряд важных преимуществ:

1. Сотрудники получают хорошую мотивацию для обучения, так, как и критерии, и результаты просты и понятны.

2. Сотрудники сами заинтересованы использовать и развивать свои навыки, так как достижение определенного уровня той или иной компетенции определяет карьерный рост.

3. Руководители всегда точно знают, чему и зачем обучались сотрудники, и каких результатов достигли.

4. Организация получает простой и эффективный инструмент для оценки эффективности корпоративного обучения.

5. И сотрудникам, и руководителям всегда понятны требования к сотрудникам. Сотрудники хорошо знают, что именно нужно делать, чтобы их работа считалась качественной.

6. Руководители имеют четкие и понятные критерии для оценки и аттестации персонала.

7. Сотрудники точно знают, какие компетенции нужно развивать для того или иного варианта карьерного продвижения.

8. Обучение, основанное на компетенциях, позволяет легко выявлять перспективных сотрудников.

9. Организация получает набор универсальных критериев для всех направлений работы с персоналом [3].

Примером успешной модели компетенций можно считать следующую классификацию, разработанную и внедренную в металлотрейдинговой компании «КазПромКомплекс»:

1. ключевые компетенции.
2. деловые компетенции.
3. профессиональные компетенции.
4. специфические компетенции.
5. Управленческие компетенции.

Виды компетенции, а также качества и навыки сотрудников описаны в должностном портрете, индивидуального для каждой занимаемой должности.

Должностной портрет – это инструмент, который чаще всего используется компаниями при поиске, отборе и найме новых сотрудников. Должностной портрет, по сути, представляет собой идеальный портрет профессионала, который подойдет компании для работы на заполняемой вакансии.

При проведении оценки сотрудников и выявления пробелов в знаниях, сотрудник управления персоналом формирует для сотрудника модель – «круг обучения». Это необходимо чтобы определить на какой стадии в круге обучения данный сотрудник находится.

Выделяют четыре стадии в круге обучения между первоначальным знакомством с новым материалом и компетентностью (рис 1).

БЕССОЗНАТЕЛЬНАЯ НЕКОМПЕТЕНТНОСТЬ – нет навыка, информации, и не знает о его отсутствии или вообще о возможности существования такого. Когда осознает недостаток навыка, переходит во вторую стадию.

СОЗНАТЕЛЬНАЯ НЕКОМПЕТЕНТНОСТЬ – знает, что не хватает навыка. Осознание некомпетентности может замотивировать на приобретение недостающего навыка.

СОЗНАТЕЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ – знает, что входит в структуру и содержание, и с этого момента, как правило, начинает практиковаться.

БЕССОЗНАТЕЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ – когда навык полностью интегрирован, встроен в поведение и даже не надо задумываться. Бессознательная компетентность характеризует мастерство.

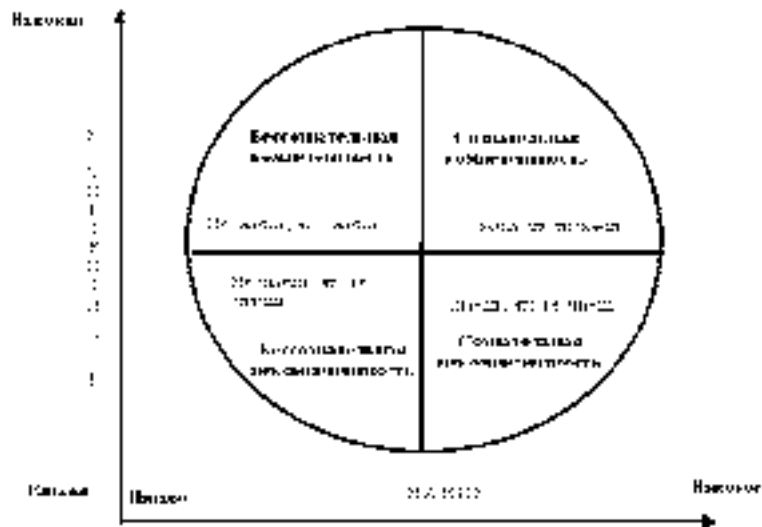

Рисунок 1 – круг обучения.

Эти четыре состояния, в которых могут находиться любой сотрудник по отношению к любому знанию или умению.

На определенных этапах обучения можно проследить некоторые периоды и переходные точки профессионального роста. Рассматривая повышение уровня профессиональной компетентности прошедших обучение на семинарах, сотрудник управления персоналом может проследить его динамику.

Очевидным отличием компетентностного подхода в управлении персоналом является переориентация целей управления персоналом от решения оперативных кадровых проблем к задачам более высокого стратегического порядка. Недостаточно просто повысить знания, усовершенствовать навыки, компетенции и поведение сотрудников. Результатом этого должно быть повышение продуктивности труда и организационные изменения, которые повысят конкурентоспособность и эффективность работы организации в целом.

Задачей системы управления персоналом на основе компетентностного подхода становится создание среды, поддерживающей и направляющей саморазвитие персонала.

Данная концепция выводит на первый план потенциал сотрудника – способности, мотивацию и поведенческие установки [4].

Примеры программы оценки компетенции «КазПромКомплекс» представлены ниже:

Компания разработала модель компетенций и внедрила в программное обеспечение 1С, в которой наиболее полно учтена специфика компании, а также является универсальной, поскольку она может применяться для всех сотрудников, независимо от занимаемой должности.

В программе разработаны оценочные шкалы для каждой компетенции – от минимально допустимого до желаемого уровня развития. Каждая должность имеет уровни управления и уровни сотрудника.

Все изменения сотрудника заносятся в электронную карточку сотрудника (рис 2.).

Отчет по сотруднику							
Резюме сотрудника							
Сотрудник							
ФИО							
Пол							
Должность							
Отдел							
Полное наименование							
Сфера деятельности							
Дата приема							
Дата увольнения							
Дата окончания							
Паспортные данные							
МФП							
Почтовый ящик							
Приказы							
1	Дата факт.	Документ	Дата события	Инициатор	Примечание		
1	01.04.12	Приказ о приеме на работу №	01.04.12		1/1		
Контактные данные							
1	Дата факт.	Тип докум.	Тип работ.	Тип конт. прораб.	Примечание		
1	01.04.12						
Профессиональные данные							
1	Дата факт.	Образование	Специальность	Работа	Компетенция	Рекомендация	Примечание
1	04.12.14	Высшее					
Персональные данные							
1	Дата факт.	Место рождения	Полное наименование	Почтовый адрес	МФП	Примечание	

Рисунок 2 – Отчет по сотруднику.

При использовании отчета по сотруднику, сотрудник управления персоналом видит все данные о сотруднике (ФИО, пол, должность, отдел, категория должности, дата приема на работу, приказы на данного сотрудника, последнее место работы, все заявления об отпуске, контактные, паспортные, профессиональные, семейные данные и т.д.).

Также в программе 1С есть возможность сформировать профессиональный портрет каждого сотрудника (рис 3.), где после проверки деловых и личностных качеств кандидата, формируется автоматически оценка сотрудника о соответствии занимаемой должности.

Профессиональный портрет должности на дату 06.01.16			
Сотрудник			
Должность/категория должности			
Образование			
Стаж работы в нашей компании			
3,7			
Компетенция	Дата проверки	Оценка % (допустимая)	Примечание
Профессиональные навыки сотрудника			
Средняя 4,17 %			
деловые компетенции			
анализ	10.00	10.00	
организация работы			
Личные качества сотрудника/кандидата			
Средняя 27,00 %			
личностные компетенции			
анализ	06.01.16	75.00	
коммуникабельность			
организаторские способности	06.01.16	100.00	
исполнительность	06.01.16	75.00	
самоорганизация			
ответственность			
коммуникабельность	06.01.16	100.00	
умение работать в команде			
Профессиональные навыки сотрудника			
Средняя 4,17 %			
профессиональные компетенции			
методология продаж			
стратегия продаж			
психологические аспекты управления персоналом			
коммуникабельность			
управление персоналом			
Личные качества сотрудника/кандидата			
Средняя 27,00 %			
личностные компетенции			
анализ			
коммуникабельность			
организация работы			
исполнительность			
самоорганизация			
ответственность			
коммуникабельность			
умение работать в команде			

Рисунок 3 – Профессиональный портрет.

Каждая компетенция оценивается следующими методами:

1. интервью
2. 360 градусов
3. Экспертная оценка

И каждый метод в итоге дает результат оценки.

В блок «кадры» в программе 1С интегрирована возможность проведения тестирования, где определяется обязательные знания сотрудника о компании и специфики работы. Результаты тестирования поступают сотруднику управления персоналом в отчете о тестировании и прикрепляется в личное дело.

Таким образом, в управлении персоналом формируется сложная многоступенчатая система проведения отбора и оценки человеческих ресурсов.

Оценка работников является одним из важнейших направлений управления персоналом, так как именно ее результаты являются основой для принятия решений о продвижении, поощрении, обучении, увольнении работников [5].

Единая система в виде базы данных, созданная в 1С на основе компетенций, которая может использоваться всеми структурами, даст возможность интегрировать все эти процессы в единое целое.

Программа блока «Кадры» в 1С задает систему координат, которая позволяет выявить наиболее профессионально компетентных работников, а также работников, которые смогут быть максимально эффективны в рамках конкретной организационной структуры.

Применение компетентного подхода в отборе и найме персонала требует тщательной подготовки и специального обучения. Данные аспекты определяют важность эффективности использования данной программы.

Оценка сотрудников и этапы.

Оценка кандидатов проходит поэтапно.

1. Подготовительный этап

1.1. Сотрудник управления персоналом подготавливает список кандидатов, подлежащих оценке. В список попадают все сотрудники. Согласуется у руководителей.

1.2. Сотрудник управления персоналом направляет руководителю списки кандидатов, подлежащих оценке, с информацией по жалобам либо благодарностям, поступившим на данного сотрудника. Данную информацию можно найти в отчете о сотруднике, которая формируется в 1С в блоке «Кадры».

2. Проведение оценки

2.1. специалисты заполняют индивидуальные анкеты для метода 360 градусов, компетенции, которые будут использованы в работе.

2.2. Сотрудник управления персоналом проводит индивидуальное интервью по компетенции.

2.3. Проводят метод экспертных оценок. На этом этапе проходят собрание всех экспертов, принимавших участие в процессе оценки. Они обмениваются мнениями, обсуждают уровень развития компетенций каждого сотрудника, обосновывают свои оценки, дают качественные характеристики. Это позволяет более точно и глубоко выделить, и описать сильные стороны и зоны развития каждого оцененного сотрудника.

3. Результаты оценок вводятся в 1С в блоке «кадры», где в последующем формируется отчет «должностной портрет сотрудника».

Сотрудник управления персоналом предоставляет индивидуальные отчеты по кандидатам руководителю, который пишет рекомендации и совместно с сотрудником управления персоналом делает выводы о выдвижении сотрудника.

Для удобства и простоты вариаций выводов всего четыре:

- 1 не соответствует должности (если какая-либо компетенция менее 50 %);
- 2 соответствует должности (если какая-либо компетенция от 50 до 60 %);

3 полностью соответствует должности (если какая-либо компетенция от 60 до 70 %);

4 рекомендован на повышение.

Результаты внедрения блока «кадры» в 1С позволяет идти в правильном направлении. Теперь руководители подразделений могут самостоятельно принимать более взвешенные кадровые решения в отношении персонала. Сотрудник управления персоналом располагает материалом для разработки целостной программы обучения менеджеров, позволяющей прицельно заниматься их развитием. Сотрудники компании получают возможность заниматься самосовершенствованием, поскольку каждый сможет объективно оценить уровень развития своих компетенций, узнать мнение о своей работе коллег, экспертов и непосредственного руководителя.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. **Ветошкина, Т.** Роль компетенций в управлении персоналом // Кадровик. Кадровый менеджмент. – 2008. – № 3.

2. **Алехина, О.** Управление корпоративной компетенцией как один из аспектов долгосрочного развития компании / О. Алехина // Управление персоналом.

3. Методологические основы управления персоналом [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.webarhimed.ru/page-130.html>

4. **Эсаулова, И. А.** Развитие персонала организации: новая концепция и практика / Управление персоналом в России: история и современность: Монография / А. Я. Кибанов, И. Б. Дуракова, И. А. Эсаулова и др.; под ред. А. Я. Кибанова. – М. : ИНФРА-М, 2013.

5. **Митрофанова, Е. А., Коновалова, В. Г., Белова, О. Л.** Управление персоналом: теория и практика. Компетентностный подход в управлении персоналом.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

А. Х. Исламгалеев

Қызметкерлерді басқарудағы құзыреттілік тәсілі

Almaty Management University, Алматы қ.

Материал 07.12.2015 баспаға түсті

A. H. Islamgaleev

Competence approach to personnel management

Almaty Management University, Almaty.

Material received on 07.12.2015.

Осы мақалада автор компанияда персоналдың қазіргі заманғы шешімдерді дамыту және өзін-өзі дамыту тәсілдердің бірімен таныстырады – персоналды басқару құзыреттілік тәсілі. Құзыреттерді басқару бағдарламасы құрылды және сәтті енгізілді.

In the given article the author introduces one of the innovative solutions to the development and self-development of personnel in the company – competence approach to personnel management. There has been created and successfully implemented a program of management competencies.

УДК 658.14/.17

Н. С. Кафтункина¹, А. Н. Копбергена²

¹к.э.н., профессор, ²магистрант, Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова, г. Павлодар

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗРАБОТКИ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В настоящей статье авторами раскрыты основы разработки финансовой стратегии предприятия. Процесс разработки финансовой стратегии представляет собой формирование совокупности оптимальных финансовых стратегических решений, которые создают реальные основы достижения желаемого или прогнозируемого будущего состояния компании.

Ключевые слова: финансовая стратегия, финансовый план, устойчивость, стратегическое планирование.

Финансовая стратегия предприятия представляет собой систему долгосрочных целей финансовой деятельности предприятия, определяемых его финансовой идеологией, и наиболее эффективных путей их достижения [1].

Актуальность данной темы обусловлена тем, что эффективность деятельности экономических субъектов в значительной степени определяется их финансовой стратегией. Организации, уделяющие пристальное внимание вопросам финансовой стратегии, оказываются более конкурентоспособными и устойчивыми. Вопросы формирования финансовой стратегии актуальны для крупных и малых организаций, для государственных предприятий и общественных организаций, также и для коммерческих структур [4].

В научной литературе нет единого подхода к классификации финансовых стратегий. Например, И. А. Лисовская разработала классификацию финансовых стратегий, где рассматривает финансовую стратегию компании как «интегрированную структуру пяти взаимосвязанных и взаимозависимых модулей». В то время как, Р. И. Найдёнова, А. Ф. Виноходова и А. И. Найдёнов предложили свою классификацию финансовых стратегий и выделяют два вида финансовых стратегий организации: генеральная (общая) финансовая стратегия и финансовые стратегии отдельных задач. А. М. Ковалева же в своей классификации финансовых стратегий выделяет еще один классификационный признак – временной период.

Классификация финансовых стратегий, выделяемая И. А. Бланком по направлениям финансовой деятельности компании, охватывает все стороны финансовой деятельности компании, учитывает обеспечение финансовой безопасности функционирования предприятия, также затрагивает инновационную составляющую финансового менеджмента, поэтому данная классификация представляется наиболее приемлемой и рассмотрена подробнее в нашей статье. На рис. 1 представлена классификация финансовых стратегий И. А. Бланка [1].

Рисунок 1 – Классификация финансовых стратегий

Данный подход к классификации финансовых стратегий позволяет объединить структурную композицию из четырех взаимосвязанных и взаимозависимых направлений деятельности компании, которые, в свою

очередь, детализируются на более узкие с учетом достижения определенных финансовых целей.

При разработке финансовой стратегии следует руководствоваться как общими принципами формирования стратегии, так и специфическими принципами разработки финансовой стратегии [2].

Формирование стратегии – важнейшая функция стратегического управления, в основе которой лежит миссия компании, анализ рыночных альтернатив, ее социально-экономический потенциал [5].

Впервые общие принципы планирования были сформулированы А. Файолем. В качестве основных требований к разработке программы действия или планов предприятия им были названы пять принципов: необходимость, единство, непрерывность, гибкость и точность.

В современной теории и практике планирования, помимо классических принципов, используются также общеэкономические принципы планирования: системность, целенаправленность, комплексность, оптимальность, эффективность, научность, приоритетность, сбалансированность, занятость, директивность, самостоятельность, конкретность, объективность, динамичность, риск. Все они применимы и к разработке финансовой стратегии.

Вместе с тем, специфические черты финансового стратегического планирования такие как: приоритетность финансового стратегического плана над другими планами, понимание реальных возможностей предприятия, учет большого числа факторов внешней и внутренней среды, направленность на перспективу являются предпосылкой для существования своих специфических принципов финансового стратегического планирования [5].

Принцип целенаправленности предполагает ориентацию на четко сформулированную стратегическую цель деятельности предприятия. Все планируемые организационно-финансовые мероприятия должны обеспечивать достижение именно заданной конкретной цели.

Принцип перспективности. Финансовое стратегическое планирование направлено на долгосрочную перспективу. Последствия принимаемых стратегических решений играют определяющую роль в судьбе предприятия на протяжении длительного времени. Нужно помнить, что стратегические ошибки очень сложно исправить.

Принцип приоритетности. Выбирая ту или иную финансовую стратегию, руководство предприятия должно быть готово последовательно придерживаться ее линии, подчиняя свои тактические действия стратегическим приоритетам. Однако, ввиду своей долгосрочности, стратегическое управление осуществляется в области высокой неопределенности, поэтому руководство предприятия всегда должно быть готово к проведению корректирующих изменений. Выбранная финансовая стратегия и путь

ее реализации служат основой для построения всех оперативных планов деятельности предприятия.

Принцип реализуемости. При определении долгосрочных целей и стратегии их достижения учитываются реальные возможности предприятия. Поставленные цели должны быть реализуемы, а задачи – выполнимы.

Принцип итеративности (поэтапности). Внедрение финансовой стратегии в жизнь производится поэтапно: решение долгосрочных задач происходит через реализацию среднесрочных и краткосрочных целей. Таким образом, конечная стратегическая цель достигается путем детальной последовательной работы. В данном случае очень важно понимать, что нужно постоянно контролировать реализацию стратегии. Чем более долгосрочна стратегия, тем больше должно быть точек контроля исполнения стратегии.

Принцип комплексности. Необходимо отслеживать все проблемные вопросы предприятия, сразу же учиться отсекаать все ненужное и сосредотачиваться только на приоритетных факторах, которые предприятие может учесть в настоящий момент времени при разработке финансовой стратегии.

Принцип непрерывности мониторинга (сканирования) тенденций развития. Сканирование производится по трем основным направлениям:

- экономическое сканирование – анализ и оценка динамики макроэкономических показателей, экономической ситуации в отрасли конкурентов, положения на финансовом рынке;

- техническое сканирование – анализ и оценка изменений в ходе научно-технической конкуренции, появления принципиальных новшеств: нетрадиционное использование известных технологий;

- политическое сканирование – оценка общей политической ситуации, стабильности правительств, а также политического риска вложений в данный регион, системы государственного регулирования экономики.

Принцип селективности. Селективность финансового стратегического планирования связана с выделением определенных стратегических зон хозяйствования – отдельных сегментов рынка. Критерии выбора зон хозяйствования могут быть различными, и определяются миссией и глобальными целями предприятия.

Принцип стратегической конкуренции. В основе стратегической конкуренции лежат: конкурентное взаимодействие, умение предвидеть последствия вмешательства в систему и прогнозировать новые модели устойчивого динамического равновесия, наличие свободных ресурсов, которые могут быть использованы на различные цели в настоящий момент, умение достоверно предсказать риск и отдачу для обоснования использования ресурсов.

Стратегическая конкуренция ведет к «сжатию» времени в отличие от естественной конкуренции, ускоряет течение времени: в результате реализации стратегии конкурентные изменения могут происходить каждые несколько лет, а при естественной конкуренции такая эволюция может потребовать поколений.

Естественная конкуренция основана на малорисковом методе проб и ошибок: небольшие изменения, которые кажутся полезными, постепенно принимаются и сохраняются; идет постепенное обучение без необходимости прогнозирования. Происходит своего рода адаптация к существующим условиям, естественный отбор. По этим причинам естественная конкуренция консервативна, постепенна и производит почти незаметные изменения в краткосрочном периоде.

Стратегическая же конкуренция нацелена на возможность произвести существенные изменения в конкурентной среде, имеет революционный характер. Однако стратегическая конкуренция имеет и ограничения:

- стратегическое поражение может быть таким же стремительным, как и стратегический успех;
- готовность к защите имеет значительное конкурентное преимущество перед нападением.

Вместе с тем, для каждого вида предпринимательской деятельности могут быть выявлены свои принципы финансового стратегического планирования.

Главной задачей финансовой стратегии является достижение полной самокупаемости и независимости предприятия. Финансовая стратегия строится на определенных принципах организации и включает в себя следующее:

- текущее и перспективное финансовое планирование, которое определяет на перспективу все поступления денежных средств предприятия и основные направления их расходования;
- централизацию финансовых ресурсов, обеспечивающую маневренность финансовыми ресурсами, их концентрацию на основных направлениях производственно-хозяйственной деятельности;
- формирование финансовых резервов, обеспечивающих устойчивую работу предприятия в условиях нестабильной экономики;
- безусловное выполнение финансовых обязательств перед партнерами;
- разработку учетно-финансовой и амортизационной политики предприятия;
- организацию и ведение финансового учета предприятия и сегментов деятельности на основе действующих стандартов;
- составление финансовой отчетности по предприятию и сегментам деятельности в соответствии с действующими нормами;

- финансовый анализ деятельности предприятия и его сегментов;
- финансовый контроль деятельности предприятия и всех его сегментов;
- оптимизацию основных и оборотных средств;
- распределение прибыли [3].

Финансовая стратегия – это генеральный план действий предприятия, охватывающий формирование финансов и их планирование для обеспечения финансовой стабильности предприятия [4].

Схема разработки финансовой стратегии предприятия представлена на рис.2.

Рисунок 2 – Схема разработки финансовой стратегии предприятия

В заключении следует отметить, что успех финансовой стратегии предприятия гарантируется при взаимоуравновешивании теории и практики финансовой стратегии; при соответствии финансовых стратегических целей реальным экономическим и финансовым возможностям через жесткую централизацию финансового стратегического руководства и гибкость его методов по мере изменения финансово-экономической ситуации.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 **Бланк, И. А.** Финансовый менеджмент / И. А. Бланк : учебный курс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Эльга , Ника-Центр, 2007. – 656 с.

2 Степаненко, А. В. Теоретические аспекты разработки финансовой стратегии предприятия // Успехи современного естествознания. – 2010. – № 4.

3 Яковлева, И. Н. Справочник по финансовой стратегии и тактике / И. Н. Яковлева. – М.: Профессиональное издательство, 2009. – 336 с.

4 <http://westud.ru/work/253459/Osnovy-razrabotki-finansovoj-strategii>.

5 <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=3549>.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

H. C. Kaftunkina, A. N. Kopbergenova

Кәсіпорынның қаржылық стратегиясын әзірлеу үшін теориялық негіздері

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

N. S. Kaftunkina, A. N. Kopbergenova

Theoretical fundamentals for developing the financial strategy of an enterprise

S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar
Material received on 07.12.2015.

Осы мақалада авторлармен «қаржы стратегиясы» ұғымы анықталып, кәсіпорынның қаржы стратегиясын теориялық негіздері ұсынылды. Қаржы стратегиясын әзірлеу процесі оңтайлы стратегиялық қаржы шешімдерінің жиынтығын қалыптастырады. Олар компанияның қалаған немесе болжамды болашақ жай-күйіне жету нақты негіздерін жасайды.

In this article, authors give a notion of «financial strategy» also there are some theoretical fundamentals for developing the financial strategy of an enterprise. The process of developing a financial strategy is the formation of the set of optimal financial policy decisions. They create real foundations for achieving the desired or forecasting the future for companies conditions.

ӘОЖ 336.012.23

А. Н. Ксембаева¹, Б. Б. Орумбаева²

¹аға оқытушы, ²студент, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

ҚАЗІРГІ ТАҢДА НАРЫҚТЫҚ ЭКОНОМИКАДА БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП ПЕН САЛЫҚ ЕСЕБІНІҢ АҚПАРАТТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Осы мақалада нарықтық экономикадағы бухгалтерлік есеп пен салық есебі бойынша аударымдарды есептеу ерекшеліктері көрсетілген.

Кілтті сөздер: тұрақты айырмалар, ауыспалы айырмалар, салықтар, салық есебі, бухгалтерлік есеп, ұйымды басқару.

Шаруашылық субъектілері меншік иелігінің кез-келген түрлері нарықтық әрекетке түсуші құқықтық тұлғалар, ұйымдармен мекемелердің барлығында бухгалтерлік есеп жүргізіледі. Меншігіндегі қаражаттары, мүліктері, қорлары, капиталы, міндеттері, өндіріс дайын өнімдері, тауарлы материалдық құндылықтары, негізгі айналым құралдары.

Айналым қаражаттары, сатып алу мен сату өрісі, шаруашылық жүргізу өрдісі бар шаруашылық субъектілерінде бухгалтерлік есеп жүргізу экономикалық қатынастардың басты мәселесіне жатады. Сондықтан бухгалтерлік есепті күрделі жүйе деп түсінген жөн. Экономикалық қатынастың барлығы есепке алыну керектігі бухгалтерлік есепке тән мәні мен мағынасына алғы шарт және міндетті түрде орындауға тиісті үрдіс. Мақсаттар мен міндеттердің нақтылы іске асатындығын есепте ақпарат жүйесін қалыптастыруда бухгалтерлік есептің атқаратын рөлі өте зор. Сондықтан бухгалтерлік есептің алғы шарты экономикалық қатынастарға мұның өзі теориялық зерттеуге басқарудың тиімді жолдарын анықтауға ақпараттар дайындайтын ерекше құрылым.

Бүгінгі күні ел экономикасының нарықтық жолға көшуіне байланысты, жаңа кәсіпкерлік нысандарының пайда болуына байланысты бухгалтерлік есептің ролі мен маңызы арта түсті. Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарына сәйкестендіру мақсатында бухгалтерлік есепті жүргізу мен қаржылық есептілік пен салық есептілігін құрастырып ұсыну жүйесіне елеулі өзгерістер енгізілуде.

Бухгалтерлік есеп көптеген жылдар бойы басқа ғылымдар сияқты дамып, қоғамның экономика-әлеуметтік жағдайларына сәйкес өзгерістерге ұшырап келе жатқан, сондай-ақ өмірде өз ерекшелігімен оқшауланатын ғылым болып

табылады. Белгілі ғалым Б. де Солозано осы ғылым туралы «Бухгалтерлік есеп барлық ғылымдар мен өнердің ең алдында тұрады, басқалары онсыз өмір сүре алмаса, бухгалтерлік есеп үшін олардың ешқайсысы қажет емес» - деген болса, оның әріптесі Р. А. Фаулки «Есеп – бұл барлық бизнестің тілі, яғни философиясы» деп атаған [2].

Салықтар – барлық елдерде олардың қоғамдық-экономикалық құрылысы мен саяси іс бағытына қарамастан ұлттық мемлекет кірістерінің негізгі көзі, ұлттық табысты қайта бөлудің басты қаржылық тетігі, мемлекеттің кірістерін және бюджеттің кірістерін қалыптастырудың шешуші көзі болып табылады.

Н. Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында мемлекеттің салық саясатына қатысты бірнеше мәселелерді қарастырды:

– өндіріс және жаңа технологиялар саласындағы салық салу объектілері үшін қолайлы салық режимін енгізу қажеттілігі, барлық қолданыстағы салық жеңілдіктеріне ревизия жүргізілуі мен оларды мейлінше тиімді ету керектігі;

– салық әкімшілігін ырықтандыру және кеден әкімшілігін жүйелендіру саясатын жалғастыру, салық есептілігін жеңілдетіп әрі мейлінше азайту жұмыстарын жүргізу;

– нарық қатысушыларын салықтан жалтару жолдарын іздеуге емес, бәсекелестікке ынталандыру жолдарын іздеу шараларын жүргізу.

2020 жылдан бастап салықтық несиелендіру практикасын енгізу керек. Басты міндет – кәсіпкерлердің инвестициялық белсенділігін ынталандыру.

Жаңа салық саясаты әлеуметтік бағыт алуға тиіс. Бұл үшін 2015 жылдан ынталандыру шаралары кешенін, соның ішінде білім беруге, өзін, өз отбасын, қызметкерлерін медициналық сақтандыруға қаражат салатын азаматтар мен компанияларды салықтан босату практикасын көздейтін ынталандыру кешеніні әзірленді.

Осылайша, бизнес деңгейіндегі болашақ салық саясаты ішкі өсімді ынталандыруы және сыртқы нарықтарға отандық экспортты, ал азаматтар деңгейінде олардың қорларын, жинақтарын және салымдарын ынталандыруға тиіс [1].

Елбасының тапсырмасына сәйкес, компаниялар жұмысының өнімділігі мен тиімділігін арттыруға, ақпаратты өңдеу шығындары мен оған жұмсалатын уақытты азайтуға мүмкіндік беретін, салықтық әкімшілендіруді жақсартуға ықпал ететін электрондық шот-фактуралар енгізу көзделеді. Бұдан бөлек, заңды тұлғалар мен дара кәсіпкерлердің жекелеген санаттарына таратудың салықтық тексерісін жүргізбей, камералық бақылау нәтижелері негізінде таратудың оңайлатылған тәртібі белгіленеді. Сондай-ақ, салық есептілігін табыс етпейтін әрекетсіз салық төлеушілерді мәжбүрлеп таратудың арнаулы тетіктері енгізіледі.

Ал адал салық төлеушілер үшін салықтық тексеру нәтижелері туралы хабарламада көрсетілген, есепке жазылған салықтарды, бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдерді төлеу мерзімін кепілсіз және банк кепілдігінсіз күнтізбелік 36 айға дейінгі мерзімге өзгертуге мүмкіндік көзделген.

Сонымен қатар, бірқатар әкімшілік құқық бұзушылықтар бойынша ондай құқық бұзушылықты алғаш жасағандарға «ескерту» секілді жазалау шарасын енгізу қарастырылып отыр [3].

Ұйымды басқару – бұл тиімді де орынды шешімдерді, қабылдап, оларды іс-жүзінде іске асыру үшін орындалатын комплексті де күрделі процесстер жиынтығы. Сондықтан да ұйым басшылары алға қоятын мақсаттары – ұйымдағы салықтық міндеттемелерді орындау және жоспарлау бойынша атқаратын істердің мақсаттарымен бірге теңеседі.

Салықтық заңнамаға енгізілген өзгерістерге сәйкес салықтық есеп деп аталатын бухгалтерлік есептің тағы бір құрастырушы бөлігі анықталды. Қаржылық есеп пен салықтық есеп түрлерін бір бухгалтерлік есептің ішкі жүйелері деп қарастыратын болсақ, онда әрине олардың арасында өзара байланыс бар екендігі сөзсіз. Негізінен алғанда қаржылық есепті салық есебінің негізі деуімізге болады, себебі салық салынатын табыс сомасын анықтау мақсатында салық есебі қаржылық есептілік мәліметтеріне жүгінеді.

Бухгалтерлік есептің регистрлері салықтық төлемдер есептелуінің базасы болып табылады.

Табысты максимизациялау мен бюджетке төлем түріндегі қаржылық ресурстардың шығынын минимизациялау – мынадай көрсеткіштерді есептеу әдістерінің таңдауымен жүзеге асады: амортизацияның есептелінуі, қорлардың бағалануы, өндіріске материалдардың жіберілуі, күмәнді қарыздар бойынша резервтерді қалыптастыру, салық салу, резервтер, алдағы кезең шығыстары мен төлемдер мақсатындағы сатылымнан түсімді анықтау көрсеткіштері.

Қазіргі кезде ұйымдар салық салу мақсатында табыстар мен шығыстарды Қазақстан Республикасының салық заңымен белгіленген тәртіпте және жағдайларда есептеме әдісі бойынша анықтайды. Салық салу базасын анықтау бойынша салық есебі мемлекеттің қазыналық саясатына негізделіп жүргізіледі және салық әкімшілігінің құралы болып табылады. Бухгалтерлік есептің басты мақсаттарының бірі өнімнің (жұмыс және қызмет) өзіндік құны мен банктің нақты қаржылық нәтижесін (табысын немесе шығынын) анықтау болып табылады, ал салық есебі салық салынатын базаны есептеуге арналған. Соңғысы бухгалтерлік есеп мәліметтерінен алынған банктің қаржылық нәтижесіне байланыссыз анықталады.

Осы айырмашылықтарға қарамастан, есептің бұл екі түрі өзара тығыз байланысты, себебі, салық есебінде қолданылатын ақпараттар бухгалтерлік

есеп мәліметтерінен алынып, содан кейін Салық Кодексінің талаптарна сәйкес түзетулер жүргізіледі [4].

Заңды тұлғаның жылдық жиынтық табысы есепті кезең ішіндегі Қазақстан Республикасы мен одан тыс жерлерден алынуға тиіс (алынған) табыстардан тұрады. Жылдық жиынтық табыс сомасы бухгалтерлік және салықтық есеп жүргізу нәтижесінде, есептеулер арқылы анықталады. Бухгалтерлік есеп бойынша табыстар есебін жүргізетін 6-шы «Табыстар» бөлімінің шоттары 5610 «Жиынтық табыс (зиян)» шотымен корреспонденциялана отырып жабылады. Салық есебі бойынша анықталатын жылдық жиынтық табыс сомасы бухгалтерлік есеп мәліметтері арқылы алынатын табыс сомасынан өзгеше болады. Яғни, салық есебінде салық салынатын табыс сомасы бухгалтерлік есеп аясынан тыс қалыптастырылады деуге болады [5].

Бухгалтерлік және салықтық табысты құрастыру кезінде айырма пайда болады. Осылай, табыс бухгалтерлік есепте кәсіпорынның есеп саясатына және бухгалтерлік есептің түрлі әдістерін және тіркелген активтерді бағалауда қарастыратын бухгалтерлік есеп стандарттарына сәйкес құрастырылады. Ал салық есебі ҚР Салық Кодексіне сәйкес қалыптасады, мұнда бағалауды таңдау нұсқалары және салық есебін жүргізу тәртібі жоқ.

Табысты анықтау барысында кәсіпорынның бухгалтерлік есебі ХКЕС мен есеп саясатын қатаң түрде ұстанады, ал салықтық табыс берілген уақыт кезеңінде мемлекеттің салық саясатына байланысты жедел түрде өзгере алады.

Бухгалтерлік есеп пен салықтық есептегі табыс және шығыс бөлігін анықтауға қойылатын талаптардағы ерекшеліктер, бухгалтерлік және салықтық табыс арасындағы тұрақты және уақытша айырмалардың түзілуіне әкеліп соғады. Тұрақты айырмалардың пайда болу себебі жоғарыда айтылғандай бухгалтерлік табыста есепке алынатын табыстар мен шығындардың баптары салық салынатын табыста есепке алынбайды.

Тұрақты айырмалар – есепті кезеңдегі салық салынатын және есептік табыс арасындағы айырма болып табылады. Олар бір есепті кезеңде пайда болғанымен келесі кезеңдерде есептен шығарылмай қалады.

Айырманың пайда болуының екінші бір себебі бухгалтерлік және салықтық табыс сомаларының мөлшерін айқындаушы, бірақ әртүрлі есепті кезеңдерге қатысты баптардың болуымен байланысты.

Уақытша айырмашылықтар кәсіпорынның қаржылық есеп пен салық есептеріндегі негізгі құралдарды амортизациясын есептеу әдістерінің әр – түрлілігіне байланысты және соның салдарынан оларды есептен шығарудың кезеңдерінің өзгешілігінің болу әрекетінен туады.

Уақытша айырмашылықтар сомасынан салықтық тиімділік анықталады. Салықтық тиімділік – бұл міндеттер әдісі бойынша анықталатын бюджетке

төленуге тиісті корпоративті табыс салығы бойынша салықтық төлемдер сомасы.

Бұл әдістің негізгі мақсаты – алдағы кезеңдердегі төлемнің шынайы салықтардың бағалық сомасын көрсету болып табылады. Яғни мүмкіндігінше тура салық төлеу бойынша міндетті көрсету [7].

Салық салынатын табыс мөлшелеріне оның түзетулері әсер етеді. Түзетулер негізінен оның азаюына жатқызылады. Салық кодексі келесілерді қарастырады: әлеуметтік ортаның объектілерін қамтамасыз ету үшін салық салынатын табыстан екі пайыздық шығыннан аспауын, коммерциялық емес ұйымдарға қайтарымсыз мүлікті беру; мүгедектердің еңбегін пайдаланатын салық төлеушілердің салық салынатын табысын азайту; үш жылға дейін негізгі құралдарды қаржылық лизингке беру бойынша сыйақы сомасына салық салынатын табысты азайту.

Уақытша айырмалардың пайда болуы мен жойылуы бірнеше есепті кезеңдерде жүзеге асырылады. Уақытша айырмалар түрлері мен сомалары жөніндегі ақпарат пайдаланушыға қажет болуы мүмкін. Уақытша айырмалар эффектісін көрсету әдісі алынған ақпаратқа сәйкес өзгеріп отырады. Бұл ақпарат қаржылық есептілікке түсініктеме жазбаларда уақытша айырмалардың салықтық эффектісін көрсету арқылы пайдаланушыларға ұсынылады.

Есепті кезеңдегі салықтарды төлеумен байланысты шығыстар уақытша айырмалардың салықтық эффектісін есепке алу арқылы анықталады. Ол үшін кейінге шегеру немесе міндеттемелер әдістерінің бірі қолданылады.

Міндеттемелер әдісінің басты мақсаты есепті кезеңде бюджетке төленуге тиісті жиынтық табыс салығының сомасын және осы есепті кезеңде алынған бірақ келешекте төленуге тиісті салық сомаларын анықтау болып табылады. Міндеттемелер әдісіне сәйкес табыс салығы да табыстарды алу барысында орын алған шығыстар деп қарастырады да сол есепті кезеңге қатысты есептейді. Осы әдіске сәйкес, табыс салығы бойынша есеп айырысу сомасы келесі сомалардың жиынтығынан құралады:

- төленуге тиісті табыс салығын есептеу;
- уақытша айырмалардың салықтық эффектісі, яғни, болашақта төленуге тиісті, немесе аванс түрінде төленіп қойылған табыс салығының сомасы;
- есепті кезең басына қатысты кейінге қалдырылған табыс салығы сомасына түзету сомасы.

Салық жеңілдіктерін орнымен пайдалану, салықтық жоспарлау және өзге де салық саясатының элементтері, қаржылық ресурстар көлемін босатуға және оларды өндірістік дамыту шығындарына, әлеуметтік мақсатта, кредиторлық міндеттемелерден айырылу мақсатында жұмсауға мүмкіндік береді.

Кәсіпкерлік қызмет – тек салықтарды төлеу үшін ғана емес, сонымен қатар пайда да табу мақсатында бағытталатынын ескере отырып, салықтық менеджменттің нәтижесінің салықтық шығындардың жалпы деңгейін оптимизациялау керек.

Салықтық басқаруды оптимизациялаудың өркениетті тәсілі шаруашылық қызметті түзету және заңда көрсетілген есепті жүргізу әдістерінің қолдануына негізделген.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 Назарбаев, Н. Ә. «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. – 2012. 14 желтоқсан

2 Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение – М. : Инфр –М, 2009 – 650 б.

3 «Налоговая учетная политика», Алматы; ИД «БИКО» 2012. – 63 б.

4 Нұрымов, А. А., Шоймбаева, С. А. Салық және салық салу: Оқу құралы. – Астана, 2009. – 284 б.

5 Жақыпбеков Д. С. «Қазақстандық кәсіпорындағы салық салу, салық есебі мен есептілігін ұйымдастыру». – «Экономика» баспасы ЖШС, 2009. – 354 б.

6 Шарипов, А. Қ. «Салық есебі». – «Экономика» баспасы ЖШС, 2009. – 334 б.

7 «Самоучитель по бухгалтеру и налогообложению». – Алматы: ИД «БИКО», 2011. – 98 б.

Материал 07.12.2015 баспаға түсті

А. Н. Ксембаева, Б. Б. Орумбаева

Особенности формирования информации бухгалтерского и налогового учета в современной рыночной экономике

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

А. Xembaeva. B. Orumbaeva

Features of generating information of accounting and tax accounting in the modern market economy

S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

Material received on 07.12.2015.

В данной статье показаны особенности расчета отчислений в бухгалтерском и налоговом учетах.

This article shows the features of calculating the deductions in the accounting and tax accounting.

UDC 330.322.14.

A. V. Nedugova¹, B. B. Salimzhanova², G. Zh. Smakova³

^{1,3}students, ²senior lecturer, department of Management and Political Science, S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

INVESTMENT AND INVESTMENT ACTIVITY IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

The article considers investments, their types, tasks and aims. The subject-matter of investment activity is determined. The article describes the performance of investment activity in the Republic of Kazakhstan in the course of realization of the State program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019.

Keywords: investments, investment policy, investment activity, investment planning; industrial and innovative development

Investments – long-term capital investments to the objects of entrepreneurial and other types of activity for the purpose of income (profit) generation.

There are a difference between internal (domestic) investments and external (foreign) investments at the present time.

Internal investments are divided into:

a) Financial investments – acquisition of shares, bond certificates and other value documents, putting up of money on the deposit accounts at interests and others;

b) Real investments – putting up of money to the capital building, expansion and development of production;

c) Intellectual investments – preparation of specialists, transfer of experience, licenses and «know-how».

External investments are divided into:

– Direct investments, which are giving the full control over activity of foreign enterprise to investor;

– Indirect (portfolio) investments, which are provided the right for only dividends receipt on acquired shares of foreign enterprises.

Objects of investment activity are capital stock, working capital, value documents, special-purpose contributions, intellectual valuables.

In the context of activity orientation, the investments are divisible into:

- 1 Startup investments;
- 2 Investments for expansion;
- 3 Reinvestments – orientation of available funds of enterprise for acquisition of new fixed assets;
- 4 Investments for asset replacement;
- 5 Investments for diversification and others.

The main principles of investments are:

- 1) Focus on major transactions.
- 2) Terms and costs of closure of one deal are significant, excessive dissipation of resources is unreasonable.
- 3) Purchase of control/significant parcels of shares.
- 4) Control is needed for guarantee of the chosen investment strategy and risk protection, connected with unqualified management.
- 5) Period of project realization – 2-5 years. As a rule, investments and initiatives of investor are growth accelerator of company and/or cost of its stockholder capital.

6) Determination on projects with the bright perspective and alternativeness of closure.

Sale to strategic investor is main variant, alternative variant is public stock flotation. Determination of alternatives and parameters of project exit – till closure of deal.

The main ways of cost increase of invested funds:

- Company growth – organic or through acquisition and amalgamation;
- Restructurisation;
- Spending reduction;
- Liquidation of non-core assets;
- Determination of complicated corporate situation;
- Purchase with use of «leverage ratio».

Necessary success condition of majority of projects is active role of investor.

The objects of investments can be companies of various branches at the different stages of development: from business creation till recapitalization and restructurisation of large enterprises at the maturity stage of their business models and markets.

Any company can invest to the new equipments for expansion of production, because additional profit getting from additional sales makes these investments attractive.

It is possible to invest to renewal of worn and old-fashioned equipments for improving effectiveness on expenses. Justification of investment is reduction of production expenses.

Investments can mean significant expenses on product promotion on the market for the purpose of increasing sale volume, leading to the growth of commercial profit from the large activity volume.

At the present time the biggest part of investments is directed to the capital building for expanded reproduction of primary funds and objects of social infrastructure. The main forms of reproductions of primary funds includes: technical re-equipment, reconstruction and expansion of currently working enterprises, new building.

Investment planning consists in making forecasts of more effective investment of financial resources to the land parcels, industrial equipment, buildings, natural resources, product development, value documents and other assets.

The main tasks of investment planning are:

- 1 Definition of necessities in the investment resources.
- 2 Definition of possible sources of financing and consideration of questions of cooperation with investors connected with this.
- 3 Fee evaluation for this source.
- 4 Preparation of financial estimate of efficiency of investments with due regard to repayment of borrowings.
- 5 Development of detailed business plan of project for representation to potential investor.

The role of state in the investment sphere of economics is determined by the wide range of factors, including the degree of development of market relations, specificity of economic situation, character of assigned tasks of national development and others.

Realization of main aim of economic policy on the modern stage – transition of state economics to the stable growth – objectively promotes the stimulation of investment activeness to category of priority tasks. According to the current conditions the activation of investment activity in economics is possible as the result of all-round developed, consistent and effective investment state policy.

Problems in investment sphere of economics are connected with weakening of system of public administration under conditions of non-formation of market mechanisms, undervaluation of significance of economic role of state in the country development. Absence of effective market management of internal and external cash flows for provision of growth of real sectors determines the necessity of strengthening of state regulation of investment activity on modern stage.

At that the necessity of balanced approach to use of recommendation of those conceptions of state economic policy, which were produced in the context of

conditions of formed market on the basis of practical politics, formed in national economics is become actual.

Today the Government has a task – to develop the expert investment policy of industrial development, which allows to develop the industrial base of the country, based on the new high technological and competitive production.

At the present moment the State program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019 is carried out (hereinafter referred to as – «Program»), which is developed in compliance with long-term priorities of the Strategy «Kazakhstan – 2050».

Realization of the Program allows to approach the following economic indices in 2019 to level of 2012:

1 cumulative gain of volume of manufactured products of processing industry by 43 % in real terms;

2 growth of gross value added (GVA) in processing industry no less than 1,4 times in real terms;

3 growth of labor capacity in processing industry 1,4 times in real terms;

4 growth of total value of non-raw (processing) export no less than 1,1 times;

5 reduction of energy intensity of processing industry no less than by 15 %;

6 employment growth in processing industry above 29,2 thousand people.

Aims:

1 advanced development of processing industry;

2 improvement of effectiveness and increase of added value in the priority sectors;

3 expansion of markets for selling of non-raw goods;

4 saving of productive employment;

5 to give a new level of technological effectiveness to the priority sectors of processing industry and to establish the basis for development of future sectors through formation of innovative clusters;

6 promotion of entrepreneurship and small and medium enterprise development in processing industry.

Competitive positions of the republic in the global economics will be strengthened due to accession of Kazakhstan to the WTO.

To take into account the national interests of Kazakhstan the legislation is brought to conformity with regulations of the obligatory agreements of the WTO.

In the process of accession of Kazakhstan to the WTO the Government controls the acceptable level of internal state support of the agricultural sector and implements correspondent adaptation measures to prepare industrial enterprises to effective performance under conditions of the WTO.

Real, effective and systematic measures for improvement of customs administration and provision of professional conformity of customs service experts to modern requirements is developed. The policy of open economics, reduction of

customs barriers between the countries of the region and establishment of unified external tariff level in the region is conducted. The country allocates substantial sums for these and other objectives of our customs system over the last years.

It accelerates the process of transition of all legal entities to international financial reporting standards.

Attraction of foreign investments gives the possibility for development of the economics of the Republic of Kazakhstan. Investments ensure the accumulation of material and financial resources, thereby increasing productive potential.

The role of investments in the economics of the state is huge; they play a significant role in support, functioning and dynamic development of the country. Changes in the qualitative ratio of investments have an effect on changes: the volume of social production, employment, structural economic indicators and dynamics of development of various sectors of national economics.

LIST OF REFERENCES

1 Strategy «Kazakhstan - 2050». December 14, 2012.

2 The State program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019 is carried out (hereinafter referred to as – «Program»), August 01. – 2014.

3 The law of the Republic of Kazakhstan on Investment (with amendments and addendum as of January 01.2015)

4 «Economical analysis for real investment» – Lipsits I. V. – М. : Economist, 2005.

5 «Investments» L. L. Igonina. – М. : Economist, 2005.

6 «World economy and direct foreign investments», Komarov I. V., Litvina N. I. Moscow: PHGOU VPO RGAZU, 2012.

7 «Financial monetary economy» D. V. Vinogradov, M. E. Doroshenko. – GU VSHE, 2009.

8 www.investkz.com

9 www.mid.gov.kz

Material received on 07.12.2015.

А. В. Недугова, Б. Б. Салимжанова, Г. Ж. Смакова

Инвестиции и инвестиционная деятельность в Республике Казахстан

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайгырова, г. Павлодар

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

А. В. Недугова, Б. Б. Салимжанова, Г. Ж. Смакова

Қазақстан Республикасының инвестициялар және инвестициялық қызметі

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

Бұл мақалада инвестициялар, олардың түрлері, мақсаттары мен міндеттері, инвестициялық қызметінің мәні зерттелген. Мақала Қазақстан Республикасының инновациялық қызметі 2015-2019 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының мемлекеттік индустриялық-инновациялық даму бағдарлама арқылы сипаттайды.

В статье рассмотрены инвестиции, их виды, задачи и цели. Определена сущность инвестиционной деятельности. В статье описывается проявление инвестиционной деятельности в Республике Казахстан в ходе реализации Государственной программы индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015-2019 годы.

ӨОЖ 33.336:65.26

Н. Т. Нурбаева¹, М. М. Мухамедова²

¹магистрант, ²аға оқытушы, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

ДАҒДАРЫСТЫҢ ПАЙДА БОЛУ СЕБЕПТЕРІ МЕН ОНЫҢ ЭКОНОМИКАҒА ТИГІЗЕТІН ӘСЕРІ

Қазақстан Кеден одағы мен Еуразиялық экономикалық қоғамдастықтың мүшесі болып табылады, сондықтан оның экономикасы Еуразиялық экономикалық кеңістіктің басқа елдерінде бірдей құбылыс болып сипатталады. Яғни, бізбен одақтас елдердегі өзгерістер біздің экономикамызға дағдарыс әкелуі мүмкін. Экономикалық дағдарыс – дағдарысты, тоқырауды, жандануды және өрлеуді дәйекті түрде қамтитын ұдайы өндірістік цикл кезеңдерінің бірі. Нарықтық жағдаяттың күрт құлдырауымен, ұлттық экономиканың тұрақсыздануымен, қоғамдық ұдайы өндірістегі үйлесімсіздіктің күшеюімен сипатталады. Өндіріс шығындарының өсуі, баға мен пайданың, жалақының төмендеуі, халықтың қалың жіктерінің тұрмыс деңгейінің құлдырауы

экономикалық дағдарыстың жалпы нәтижесі болып табылады. Дағдарыс – нарықтық экономиканың өзін-өзі реттеу тетігінің аса маңызды нышаны. Ол шет-шегін тауып қана қоймай, сонымен бірге ынталандыру міндетін де орындай отырып, экономиканы дамытуға серпін береді.

Кілтті сөздер: дағдарыс, экономика, қаржы, жаһан, валюта.

Мемлекет экономикасы сан алуан ықпалдардың әсерінен әр түрлі сатылардан өтеді. Олардың ең кері әсерлісі дағдарыс болып келеді.

Дағдарыс – мәселенің аса асқынып, ушығып, басқа мәселелерді кері ысырып, алдыңғы орынға шығатындай деңгейге көтерілу дәрежесі. Ал оның жағымсыз салдарының орнын толтыру оңайға түспейді. Мысалы, саяси, экономикалық, экологиялық және т.б. дағдарыстар.

«Дағдарыс» ұғымы қандай да болмасын құбылыстың деградацияға ұшырап өмір сүруі мен қызмет етуі мүмкін емес болатын ерекше күйін сипаттайды. Сонымен, «дағдарыс» ұғымы құбылыстың ішкі ерекшеліктерін бейнелейді: оның табиғи қызмет етуге және эволюцияға қабілетсіздігі, онда өзінің сапаларын, қасиеттерін сақтау мен өсіруге және өзінің негізгі мәнді сипаттамаларын сақтай отырып дамудың мейлінше жоғары сатысына көтерілу мүмкіндіктерінің болмауы. Әрине, дағдарыстың келтіріліп отырған түсіндірмесі тым жалпы бірақ шынайы өмірде кез келген құбылыс белгілі бір кезеңде өзінің қайта құрылуы мен қирауы, жоғалуына бастайтын дағдарыстық сатыға өтеді. Сондықтан дағдарыстан шығу жолы құбылыстың сапалы жаңаруында жатыр.

Қазіргі уақытта әлемдік экономикадағы теріс факторлардың күшеюін ескере отырып, Үкімет пен Ұлттық Банк экономиканың орнықты ұзақмерзімді өсуін және қамтылуын қамтамасыз ету үшін құрылымдық реформалардың топтамасын әзірлеуде.

Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау үшін Ұлттық Банк ағымдағы жылы ортамерзімді перспективада инфляциялық таргеттеуге көшу жөніндегі шаралар кешенін іске асыруға кірісті.

Ағымдағы жылғы 15 шілдеде Ұлттық Банк теңгенің айырбастау бағамын барынша икемді және қалыпты қалыптастыру мақсатында валюталық дәлізді кеңейту туралы шешім қабылдады.

Алайда, ғаламдық экономикадағы ахуал нашарлауда, еліміздің негізгі экспорттық тауарларына – мұнай мен металдарға әлемдік бағалар төмендеуде, бұл ІЖӨ өсу қарқындарына теріс әсер етіп, отандық экономиканың сыртқы күйзелістерге осалдығын арттыруда.

Экспорттық кірістердің төмендеуі республикалық бюджеттің кірістеріне және елдің төлем балансына теріс әсер етуде.

Бұл жағдайда Үкіметтің және Ұлттық Банктің экономикалық саясаты бірінші кезекте өндірістің құлдырауын, инвестициялық және кредиттік белсенділіктің қысқаруын, жұмыссыздықтың ұлғаюын және халықтың әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты сақтауға бағытталатын болады.

Қазақстандағы экономикалық дағдарыс еуразиялық қоғамдастықтың басқа елдеріне себептері ұқсас:

- батыстың Ресейге жүргізген санкциялары;
- ресей рублінің девальвациясы мен қазақ теңгесінің перманентті әлсіздігі;
- мұнай бағасының құлдырауы;
- экономиканы басқарудың ішкі мәселелері.

Батыстың Ресейге қарсы санкциялары 2015 жылы әлі орнатылған және Кеден одағының барлық елдерінің экономикасына қиыншылық әкелуде.

Негізінде, 2015 жылда Қазақстанда болып жатқан жағдай сыртқы факторлардың әсерінен асқынған 2008 жылдың дағдарысының жалғасы болып келеді.

Оның күшеюі ресей рублінің девальвациясының әсерінен ресей тауарөндірушілерінің өнімдерінің бағасы төмендеуімен, яғни қазақ тауарөндірушілерін нарықта бәсекеге қабілетсіз болып қалуымен байланысты. Себебі, Ресей біздің басты импортерымыз болып табылады.

Жалпы дағдарыстар барлық ұлттық шаруашылықты қамтиды, жеке дағдарыстар белгілі бір сфераға немесе экономикалық салаға тән. Дағдарыстың бірнеше түрлері бар:

1 Қаржы дағдарысы – мемлекеттік қаржының терең бұзылуы, бұл бюджеттің терең тапшылығы. Қаржы дағдарысының шегі ол мемлекеттің шетел займына төлем қабілеттілігінің болмауы.

2 Ақша-несие дағдарысы – ақша-несие жүйесінің бұзылуы. Коммерциялық және банк несиесінің күрт қысқаруы, салымдардың банктерден толық алынуы. Бұл кезде банктер жойылады, тұрғындар мен кәсіпкерлер нақты ақшаны іздейді, құнды қағаздардың курсы төмендеп, банк пайызының нормасы төмендейді.

3 Валюта дағдарысы – жеке елдер валютасының құнсыздануы, банктерде валюта резервтерінің зайып кетуі, валюта курсының төмендеп кетуі.

4 Биржалық дағдарыс – құнды қағаздар курсының күрт төмендеп кетуі, олардың эмиссиясының қысқаруы, қор биржасы қызметінің қысқаруы.

5 Аграрлық дағдарыс – ауыл шаруашылық өнімдерін өткізу көлемінің қысқаруы, ауыл шаруашылық өнімдеріне бағаның төмендеуі.

6 Құрылымдық дағдарыс – өндіріс салалары арасындағы қатынастардың бұзылуы.

7 Салалық дағдарыс – халық шаруашылығының бір саласында болады. Бұл дағдарыс өндіріс құрылымының өзгеруімен, шаруашылық байланыстардың бұзылуымен сипатталады.

Экономиканың қаржы секторындағы басталған жаһандық дағдарыс барлық салаларды шарпып өтті. Бұл экономиканың даму қарқынына, әрине, әсер етпей қоймады.

Осыған байланысты мемлекет жалпы экономиканы тұрақтандыруға және жекелеген салаларды қолдауға бағытталған бірқатар кешенді шараларды қолға алды.

Үкімет экономика салаларына қолдау көрсетуге бағытталған шаралар кешенін әзірлеп, оны іске асыра бастады және Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған бірінші кезектегі іс-әрекеттер жоспарын бекітті.

Шаралар:

1) макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етуге және экономиканың несиеге тәуелді секторларындағы экономикалық белсенділікті ынталандыруға;

2) өтімділікті қолдау және елдің қаржы жүйесін тұрақтандыруға бағытталған.

Осымен бірге Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық жүйесіне жаһандық дағдарыстың кері әсерін жұмсарту және экономиканың алдағы сапалы өсімін қамтамасыз ету мақсатында республикада Үкіметтің, Ұлттық Банк пен Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің Экономиканы және қаржы жүйесін тұрақтандыру жөнінде бірлескен іс-қимыл жоспары іске асырылуда.

Әлемдік валютаның жай-күйі, оның саламаттылығы барша қазақстандықтарға тікелей қатысты және іс жүзінде әркімнің мүддесін қозғайды. Әлемдік валюталық, несиелік рыноктарға қолжетімділіктің күрт нашарлауы салдарынан еліміздің банкілері, содан кейін құрылысшылар, үлескерлер, ипотекашылар қиындыққа ұшырады. Әлемдік бағалардың құлдырауы кесірінен экспортшылар орасан зардап шекті. Табыстардың төмендеуі, салық түсімдерінің азаюы кейбір бағдарламалардың қысқаруына соқтырды. Тек Ұлттық қордың арқасында ғана экономиканың жекелеген секторында, бірқатар банктерге көмек көрсетілді, әлеуметтік бағдарламалар қысқартылмады.

Дағдарыс экономиканың жаңғыртылуын жеделдетуге жәрдемдесіп, айтарлықтай тағылым алу мүмкіндігін туғызса да, жаһандық деңгейде шешілетін бірқатар мәселелер күн тәртібінде тұр. Н. Ә. Назарбаев ұсынған жаңа санаттағы валюта айрықша өзекті болып табылады. Осыған орай жаңа тұрпатты әлемдік және өңірлік қаржы құралдарының мақалада ұсынылған жеті өлшемі әбден қисынды және оларды іске асыруға болады.

Әлемнің барлық елдері үшін бірыңғай түсінікті және олар қабылдайтын валютаның енгізілуі дүние жүзіндегі экономиканы жанұшырған қаржылық манипуляциялардан, алыпсатарлық тосқауылдардан құтқарып, оның нақты проблемаларды шешуге шоғырлануы үшін мүмкіндік туғызады. Ең бастысы, жаңа валютаның енгізілуі түрлі елдер ішіндегі валюталар бәсекесін жойып, экономиканың өзекті проблемаларын шешуді алдыңғы қатарға шығарар еді. Бұл қатарда адамзаттың негізгі міндеттерін шешудің кілтін беретін шынайы инновацияның тұратынына сенім мол. Қазақстан Президенті ұсынған инновацияның үш шешуші тобы дамудың жаңа өрісін сындарлы арнаға бағыттай алады.

Қазақстан экономикасындағы дағдарыстың ерекшелігі – ол монетарлық емес, құрылымдық екенін көптеген отандық ғалымдар мойындап отыр. Сондықтан жалғыз қаржылық манипуляциялар арқылы ғаламдық дағдарысты түпкілікті жеңіп, дамудың тұрақты жолына шығу мүмкін емес.

Осыған байланысты мен мына өзекті мәселелерге назар аударғанды қалаймын:

Бірінші. Жаһандық қауіптер экономиканың шикізатқа тәуелділігінен құтылып, тұрақты және инновациялы дамуға көшу қажеттілігін көрсетіп отыр.

Екінші. Ғаламдық экономикалық қауіптерді кез келген мемлекет өздігінен еңсере алмайды және болашақта жаңа экономикалық толқындарсыз дамуға кепілдік берілмейді. Сондықтан да Қазақстан ТМД, ЕурАзЭҚ, ШЫҰ және басқа да бірлестіктер аясындағы интеграциялық үдерістердің қызу қолдаушысы болу қажет.

Үшінші. Бүгінгі күні әлем энергетикалық қауіпсіздіктің жаңа қатерлеріне жолығып отыр. Дүние жүзінің 1 млрд.-қа жуық халқы бар дамыған елдері әлемнің барлық басқа бөлігіне қарағанда энергия ресурстарын екі еседен артық жұмсайды. Сондықтан шикізат ресурстарына иелік ету жолындағы күрестер әлемдегі ахуалды жаңа шиеленістерге әкелуі мүмкін.

Халықаралық энергетикалық агенттік мұнай мен газды қайта бөлу жағынан алғанда іс жүзінде тек энергоресурстарды тұтынушы импортер елдердің мүддесін ғана жақтайды. Сонымен бірге, баламалы энергетика көздерін табу бойынша барлық зерттеулерді үйлестіру ісі жоқ. Сондықтан мен Әлемдік энергетикалық ұйым құрудың қажеттілігі туды деп санаймын. Ол әлемдегі энергетикалық ресурстардың барлық түрін өндіру мен бөлу және ғылыми зерттеу жұмыстарымен айналыссын. Сондай-ақ энергетика қауіпсіздігі саласында мониторинг жасаумен және барлық мәселелерді шешумен айналысуы керек. Бұл іс әлемдегі барлық энергия көздерін, соның ішінде атом энергиясын да артық проблемасыз және дүрбелеңсіз қолдануға мүмкіндік берер еді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1 **Джордж Сорос.** Мировой экономический кризис и его значение – Новая парадигма финансовых рынков. – Издательство : «Манн, Иванов и Фербер» 2010. – 279с.

2 **Нурымбетова, Г. Р., Уразаев, Е.Ж., Кудайбергенов, Р.А.** Пути выхода из кризиса: мировой опыт и Казахстан. Методическое пособие. – Алматы, 2009. - 74 с.

3 **Назарбаев Н. А.** Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана (Астана, 30 ноября 2015 года). «Нурлы жол» путь в будущее.

Материал 07.12.2015 баспаға түсті

Н. Т. Нурбаева, М. М. Мухамедова

Причины возникновения кризиса и его влияние на экономику

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайгырова, г. Павлодар.

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

N. T. Nurbaeva, M. M. Muhamedova

The causes of the crisis and its impact on the economy

S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

Material received on 07.12.2015.

Казахстан является членом Таможенного союза и ЕвразЭС, поэтому для его экономики характерны те же явления, что и для других стран евразийского экономического пространства. То есть, перемены в странах-союзниках могут довести до кризиса нашу экономику. Экономический кризис – один из этапов цикла состоящего из кризиса, депрессии, оживления и роста последовательно на регулярной основе. Резкое падение рыночных условий, национальная экономика характеризуется повышенным дисбалансом производства, нестабильностью экономики. Увеличение издержек производства, цен и прибыли, снижения заработной платы, падение уровня жизни толстых слоев населения является результатом экономического кризиса. Кризис – это символ самого важного механизма саморегулирования рыночной экономики. Он позволит не только найти предел границы, а также мотивацию для выполнения задачи, даст толчок к развитию экономики.

Kazakhstan is a member of the Customs Union and the Eurasian Economic Community, so its economy is characterized by the same effects as in other countries of the Eurasian Economic Space. That is, changes in the allied countries can bring our economy to the crisis. The economic crisis – one of the stages of the cycle consisting of the crisis, depression, revival and growth of the series on a regular basis. A sharp drop in market conditions, the national economy is characterized by an imbalance of increased production, the instability of the economy. The increase in production costs, prices and profits, lower wages, falling living standards, thick strata of the population is a result of the economic crisis. The crisis – is a symbol of the most important self-regulatory mechanism of the market economy. It will not only find the limit of the border, as well as the motivation to complete the task, will give impetus to economic development.

УДК 330.322.14

А. А. Петруненко¹, Б. Б. Салимжанова²

¹студент, ²ст. преподаватель, кафедра «Управление и политология», Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова, г. Павлодар

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВА РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РК

В статье рассмотрена инновационная – инвестиционная деятельность в РК. Рассмотрены основные проблемы и пути повышения конкурентоспособности страны.

Ключевые слова: инновация, инвестиции, государство, программа индустриально-инновационного развития, бизнес-климат

Понятие «инновация» является синонимом нововведения, или новшества, и может использоваться наряду с ними. В литературе встречаются несколько подходов к определению сущности инновации. Наиболее распространены две точки зрения:

– в одном случае нововведение представляется как результат творческого процесса в виде новой продукции (техники), технологии, метода и т.д.;

– в другом – как процесс введения новых изделий, элементов, подходов, принципов вместо действующих.

Более правильным представляется определить сущность инновации как результат творческого процесса в виде созданных (либо внедренных) новых потребительных стоимостей, применение которых требует от использующих их лиц либо организаций изменения привычных стереотипов деятельности и навыков. При этом важнейшим признаком инновации в условиях рыночного хозяйствования должна выступать новизна его потребительских свойств. Техническая же новизна играет второстепенную роль.

Таким образом, понятие инновации распространяется на новый продукт или услугу, способ их производства, новшество в организационной, финансовой, научно-исследовательской и других сферах, любое усовершенствование, обеспечивающее экономию затрат или создающее условия для такой экономии.

Инновация возникает в результате использования результатов научных исследований и разработок, направленных на совершенствование процесса производственной деятельности, экономических, правовых и социальных отношений в области науки, культуры, образования, в других сферах деятельности общества. Этот термин может иметь различные значения в разных контекстах, их выбор зависит от конкретных целей измерения или анализа.

Инновационная деятельность – это деятельность, направленная на поиск и реализацию инноваций в целях расширения ассортимента и повышения качества продукции, совершенствования технологии и организации производства.

Инновационная деятельность включает:

- 1) выявление проблем предприятия;
- 2) осуществление инновационного процесса;
- 3) организацию инновационной деятельности.

Главная предпосылка инновационной деятельности предприятия состоит в том, что все существующее стареет. Поэтому необходимо систематически отбрасывать все то, что износилось, устарело, стало тормозом на пути к прогрессу, а также учитывать ошибки, неудачи и просчеты. Для этого на предприятиях периодически необходимо проводить аттестацию продуктов, технологий и рабочих мест, анализировать рынок и каналы распределения. Иными словами, должна проводиться своеобразная рентгенограмма всех сторон деятельности предприятия. Это не просто диагностика производственно-хозяйственной деятельности предприятия, его продукции, рынков и т.д. На ее основе руководители должны первыми подумать о том, как самим сделать свою продукцию (услуги) морально устаревшей, а не ждать, пока это сделают конкуренты. А это, в свою очередь, будет побуждать предприятия к инновациям. Практика показывает: ничто так не заставляет руководителя сосредоточиться на инновационной идее, как осознание того, что производимый продукт уже в ближайшем

будущем окажется устаревшим. На сегодняшний день, в РК для поддержания и развития бизнеса и промышленности разработана государственная программа индустриально-инновационного развития.

Государственная программа индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015 – 2019 годы (далее – Программа) разработана в соответствии с долгосрочными приоритетами Стратегии «Казахстан – 2050», в реализацию ключевого направления «Ускорение диверсификации экономики» Стратегического плана развития Республики Казахстан до 2020 года, Концепцией по вхождению Казахстана в число 30-ти развитых государств мира, а также во исполнение поручения Главы государства, данного на XXVI пленарном заседании Совета иностранных инвесторов при Президенте Республики Казахстан, и в рамках реализации Послания Президента Республики Казахстана народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: единая цель, единые интересы, единое будущее» от 17 января 2014 года.

Программа является логическим продолжением Государственной программы по форсированному индустриально-инновационному развитию Республики Казахстан на 2010 – 2014 годы (далее – ГПФИИР) и учитывает опыт ее реализации. Программа является частью промышленной политики Казахстана и сфокусирована на развитии обрабатывающей промышленности с концентрацией усилий и ресурсов на ограниченном числе секторов, региональной специализации с применением кластерного подхода и эффективном отраслевом регулировании.

Программа является чувствительной к аспектам государственной политики, влияющей на бизнес-климат. Успех Программы связан с достижением Республикой Казахстан поставленных задач по улучшению условий ведения бизнеса повышению конкурентоспособности страны, снижению доли государственного участия в экономике через проведение запланированной приватизации с учетом «принципа желтых страниц», индикаторов человеческого капитала. Кроме того, эффективность реализации Программы зависит от модели финансирования, полноты и своевременности выделения бюджетных средств на ее реализацию.

В настоящее время в структуре экономики Казахстана промышленность занимает почти треть часть. Горнодобывающий сектор обеспечивает более 2,9 % занятости и 18 % валовой добавленной стоимости (далее – ВДС) в экономике. Инвестиции в основной капитал в добывающей промышленности сегодня составляют более 30 % от общего объема, а в обрабатывающей промышленности всего 12 %. Казахстан, лидирующий экспортёр продукции добывающих отраслей (в первую очередь за счет нефти), по показателю среднедушевого экспорта опережает все страны СНГ. Однако среднедушевой экспорт продукции обрабатывающей промышленности в Республике Казахстан вдвое ниже, чем в России.

В результате проводимых реформ с момента реализации ГПФИИР доля инновационно-активных предприятий возросла с 4 % до 7,6 %, в 3 раза возросли затраты предприятий на технологические инновации (с 113,5 до 326 млрд тенге), аналогично в 3 раза вырос объем инновационной продукции (с 111,5 до 379 млрд тенге). По фактору «Инновации» Глобального индекса конкурентоспособности Всемирного экономического форума Казахстан улучшил рейтинг на 18 позиций и занял 84 место, по фактору «Технологическая готовность» на 25 позиций (57 место).

Несмотря на значительный масштаб предпринятых в последние годы мер по поддержке инновационной активности ключевыми проблемами по-прежнему остаются:

- недостаточное стимулирование трансферта передовых технологий;
- неэффективность механизмов для решения и поиска приоритетных технологических задач предприятий и бизнеса;
- низкий уровень восприимчивости бизнеса к инновациям технологического характера;
- нехватка технологических и управленческих компетенций;
- неразвитость инновационных технологий в системе образования;
- несовершенство системы контроля за реализацией инновационных проектов.

В ходе реализации ГПФИИР финансирование охватило широкий спектр отраслей, что привело к недостатку средств при финансировании секторальных мер поддержки и части проектов. Вместе с тем, недостаточное финансирование во многом было связано с неразвитой отечественной рыночной финансовой инфраструктурой, где бы формировались фонды «длинных» денег и привлекались долгосрочные инвестиции.

В отсутствие должного финансирования со стороны коммерческих финансовых институтов эту нишу на казахстанском рынке пришлось занять государству через систему национальных холдингов и институтов развития. Система институтов развития была расширена и настроена с учетом нужд индустриально-инновационного развития. Были опробованы различные инструменты поддержки индустриального развития: субсидирование процентных ставок, возмещение расходов и предоставление грантов на инновации и внедрение технологий, возмещение части затрат субъектов индустриально-инновационной деятельности, гарантирование кредитов и прочее.

Ключевыми барьерами остаются высокая кредитная нагрузка действующих предприятий обрабатывающей промышленности и отсутствие у последних свободных ликвидных активов для обеспечения заемного финансирования:

– недоступность финансовых ресурсов для формирования акционерного капитала;

– недоступность долгосрочных кредитов;

– стоимость кредитных ресурсов.

В настоящее время фондовый рынок Казахстана оценивается как не полностью сформировавшийся институт, так как он еще не стал той составной частью финансовой отрасли, служащей источником пополнения акционерного капитала. Кроме того, неразвитость данного механизма во многом сдерживает использование финансовых ресурсов Единого накопительного пенсионного фонда для нужд индустриализации.

Меры государственной поддержки в рамках Программы должны предоставляться в соответствии с международными обязательствами Республики Казахстан.

Необходимо повышать качество высшего образования и профессиональной подготовки технических кадров. Это имеет решающее значение для развития цепочек создания стоимости в производственном процессе.

Нужно развивать рыночную эффективность и продуктивность бизнеса. Развитый конкурентный рынок способствует выгодному обмену товаров и услуг в экономике.

Важно и дальше развивать рынок труда, чтобы работники использовались в производственной деятельности наиболее эффективным образом. Рынки труда должны быть гибкими и обеспечивать действенную связь между стимулами для работников и их деятельностью.

Необходимо совершенствование финансовой системы Казахстана. Должна сформироваться рыночная финансовая инфраструктура для привлечения долгосрочных инвестиций.

Для внедрения новых технологий в Казахстане необходимо повышать готовность бизнеса и населения к использованию передовых технических разработок. Доступ к интернету и связанным с ним информационным ресурсам будет значительно облегчен и расширен в плане географии охвата по всей стране.

Необходимо повышать долю отечественных производителей как на внешнем, так и внутреннем рынках. С учетом направленности Программы на развитие производств на территории Республики Казахстан надо повышать доступ товаров на внешние рынки и, в особенности, рынки макрорегиона, снижая дискриминационные барьеры.

Важно повышать уровень развития бизнеса, включая общее качество предпринимательской среды, а также качество стратегий отдельно взятых фирм. Данный компонент необходимо развивать через стимулирование развития кластеров, а также создавая условия для улучшения качества

стратегий фирм (брендинг, маркетинг, встраивание в цепочки создания добавленной стоимости, производство уникальных и сложных товаров).

Необходимо повышать уровень научно-исследовательских работ для создания благоприятной среды, которую поддерживают государственный и частный сектора. В частности, это подразумевает достаточные инвестиции в научные исследования, особенно со стороны бизнеса, высококачественные исследовательские институты, сотрудничество между университетами и промышленностью в исследованиях, а также защиту интеллектуальной собственности.

В результате принятые меры должны содействовать привлечению иностранных инвестиций, улучшению бизнес-среды, а также развитию конкуренции.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 Стратегия «Казахстан – 2050» от 14.12.12 г.

2 Государственная программа индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015 – 2019 годы от 1.08.14 г.

3 «Финансово-денежная экономика» Д. В. Виноградов, М. Е. Дорошенко ГУ ВШЭ, 2009

4 Закон Республики Казахстан об инвестициях от 8 января 2003 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.12.2015 г.)

5 **Кочетов, Н. В.** Построение прогнозных моделей развития. Наука и инновации. – 2015. – № 10. – С. 44-48. – (Синергия знаний).

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

А. А. Петруненко, Б. Б. Салимжанова

Қазақстан Республикасында инновациялық қызметті дамытудың қазіргі жағдайы мен болашағы

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

Материал 07.12.2015 баспаға түсті

A. A. Petrunenko, B. B. Salimzhanova

Current state and prospects of development of innovative activity in the Republic of Kazakhstan

S. Toraighyrov Pavlodar State University, Pavlodar.

Material received on 07.12.2015.

Мақалада Қазақстан инновациялық-инвестициялық белсенділігін сипаттайды. Негізгі проблемалары және елдің бәсекеге қабілеттілігін арттыру жолдары қарастырылады.

The article describes the innovative investment activity in Kazakhstan. The main problems and ways to improve the country's competitiveness.

UDC 346.7

D. A. Tokkozhina¹, B. B. Salimzhanova², I. Zh. Rizina³

^{1,3}students, ²senior teacher, «Management and Political Science» department, S. Toraihyrov Pavlodar State University, Pavlodar

INNOVATIVE STATE POLICY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN ON THE MODERN STAGE

The article states about strategy of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan as an important aspect of the state regulation of the economics. The article describes the decision-making strategy of economic problems.

Keywords: strategy; plan, strategy planning, industrial and innovative development, innovations, investments.

Under current conditions the innovative development of country is the main aim of the state policy in the field of science and technologies development. The primary direction of innovative state policy is the formation of development of national and innovative system.

The Address of the President of the Republic of Kazakhstan N. A. Nazarbayev to the people of Kazakhstan «New decade – new economic recovery – new possibilities of Kazakhstan» states that the stable and balanced development will be provided by means of accelerated diversification and improving competitiveness of the national economics at proximal decade.

According to the President's opinion, the resultative and effectively functioning national and innovative system shall be the basis for «economics of the future» and only innovations shall give the fast growth of labor efficiency.

The world practice shows that the innovative activity develops regardless of type of state and its political regime. As we know, the innovative activity successfully develops in the federal countries (for example, the USA, Germany), in unitary states (France) as well as under conditions of constitutional monarchy (Great Britain, the Netherlands, Spain) and at the communist regime in China.

The foreign experience proves that the national and innovative system (NIS) was formed by the market, private sector independently in no countries of the world. At the all countries the state plays the main role at formation of NIS for improving competitiveness of the national economics.

In the field of innovative sphere the State Program of industrial and innovative development of the Republic of Kazakhstan for 2015-2019 is approved and also the Law «About state support of the innovative activity» of the Republic of Kazakhstan dated March 23, 2006 is passed.

At the present time the main aim of the innovative policy of Kazakhstan is acquisition of results of science at the processing for modernization of the economics, provision of progressive structural reforms, improvement of competitiveness of the country and reduction of gap of technological effectiveness and research intensity of priority industries of Kazakhstan and industries of the OECD countries.

Innovative state policy of the Republic of Kazakhstan is formed and carried out on the basis of following primary principles:

- Recognition of priority meaning of innovative activity for improvement of effectiveness of level of technological development of public production, competitiveness of high technology products, life quality of people and economic security;

- Provision of state regulation of innovative activity together with effective performance of competitive mechanism in the innovative sphere;

- Concentration of state resources on the creation and distribution of basic innovations, providing the progressive structural changes in economics;

- Creation of conditions for development of market relations in the innovative sphere and extinction of unscrupulous competition in the process of innovative activity;

- Activation of international cooperation of the Republic of Kazakhstan in the innovative sphere;

- Creation of congenial investment climate at pursuit of innovative activity;

- Strengthening the defense capacity and provision of national security as the result of pursuit of national activity.

New economic policy in strategy «Kazakhstan – 2050» was developed for successful modernization of various spheres of activity of the country. Certainly, the economics is the most important aspect in this case. The strategy includes only 7 directions: management, power industry, ecology, knowledge-based economics, human capital, urbanization and international integration.

For successful development of economics the accelerated development of science and innovations is needed. It is necessary to increase the potential of Kazakhstani science, to improve the legislation on financing and protection of

intellectual property, researches and innovations, commercialization of scientific projects and developments.

According to the Strategy «Kazakhstan-2050», the involvement of foreign investments should be adapted to import of new foreign technologies in our country in full. The project and engineering centers should be opened together with the foreign companies.

At the same time, it is needed to increase effectiveness and efficiency of innovative system of Kazakhstan and its main institutions. Their activity shall be directed on support of beginning projects and deals.

Taking into account the fact that the main aim of the strategy is entrance to the 30 most developed countries of the world, Kazakhstan must be ready to the world economic competition, because many developing countries want to gain this place. In this regard the high level objectives were determined:

- Further development and consolidation of the statehood.
- Switch on the new principles of economic policy.
- All-round support of entrepreneurial business – motive force of national economics.
- Formation of new social model.
- Creation of modern and effective systems of education and health care.
- Improvement of responsibility, effectiveness and functionality of state apparatus.
- Forming-up the international and defense policy, which is adequate to new changes.

According to the above mentioned high level objectives and objectives for every certain year, the Government develops the Nation-wide activity plan annually. By order of the President, the plan considers the certain instructions and also personal responsibility of heads of legislative, executive and judicial branches.

There were main economic directions of the strategy «Kazakhstan-2050», many of which have already been acting and give first results.

For example, China starts to consider projects on investment in the construction of wind-driven power plants in the Dzungarian Gate. Turkish entrepreneurs are interested in textile business in the city of Almaty. In general the volume of foreign investments in Kazakhstan has increased by 5 percent over the last six months. International center of material science which will provide connection between science and market is working at the present time. 33 commercially oriented projects of research and development works were set up. According to the results of competition of innovative projects 16 innovative projects not having analogues in the world were selected. All this contributes to the actual transition to the knowledge-based economics.

Besides, various policy documents ensuring realization of goals specified in the strategy are at the development stage. For example, at the moment the

Strategy for international cooperation in science, technologies and innovations is under development. This document is being developed to provide comprehensive, balanced and targeted measures for integration into the global innovation system within the Concept of innovative development of Kazakhstan till 2020. This Strategy also discusses the topical issue of training and skill development of the personnel for the needs of the industry. For these purposes the survey of industrial enterprises will be conducted in the country and also the actual employment of specialists at the enterprises will be taken into account.

The agency also organizes and conducts trainings for innovators and developers in 16 regional centers of Kazakhstan.

Agro-industrial sector also shows considerable progress – for example, a number of agreements with foreign investors were signed as part of the investment forum.

As a result Kazakhstan has improved its position in the ranking of innovations at the global level, improved its competitiveness in the global economics.

LIST OF REFERENCES

- 1 Strategy «Kazakhstan - 2050». December 14, 2012.
- 2 Knowledge-based economics – a new stage of industrial and innovative development of Kazakhstan. Collection of scientific papers of the International scientific conference, Institute of Economics of the Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, dedicated to the 80-th anniversary of the outstanding scientist-economist in Eurasia, the academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Doctor of Economics, professor A. K. Koshanov / Under the editorship of S. S. Yespayev. – Almaty: Institute of Economics of the Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, 2014. – P. 724.
- 3 Regional policy of Kazakhstan: theory and practice. / Under the editorship of N. K. Nurlanova, N. Zh. Brimbetova. – Almaty: Institute of Economics of the Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, 2014. – P. 288.
- 4 The innovative development of Kazakhstani economics: institutions and mechanisms. – Almaty: Institute of Economics of the Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan, 2014. – P. 80.
- 5 Kazakhstani economics at the turn of the millennium. Scientific publication / Executive editor F. G. Alzhanova – Almaty: Institute of Economics of the Committee of Science of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan. – 2014. – P. 304.

Material received on 07.12.2015.

Д. А. Токкожина, Б. Б. Салимжанова, И. Ж. Ризина

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының инновациялық саясаты заманауи деңгейде тұр

С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

Д. А. Токкожина, Б. Б. Салимжанова, И. Ж. Ризина

Государственная инновационная политика Республики Казахстан на современном этапе

Павлодарский государственный университет
имени С. Торайғырова, г. Павлодар
Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

Мақалада Қазақстан республикасының индустриалды-инновациялық даму стратегиясы туралы және мемлекеттің экономикасын реттеудегі маңызды көрінісі туралы айтылады.

В статье говорится о стратегии индустриально-инновационного развития Республики Казахстан, как о важном аспекте государственного регулирования экономики.

УДК 336.748.22 (574)

Л. А. Шафеева¹, А. З. Шегирова²

¹ст. преподаватель, ²студент, Павлодарский государственный университет имени С.Торайғырова, г. Павлодар

ПРИЧИНЫ ДЕВАЛЬВАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ

В данной статье представлен обзор первопричин девальвации в стране и ее последствия.

Ключевые слова: девальвация, тенге, Национальный банк, валюта.

Девальвация тенге – закономерная реакция Казахстана на процессы в мировой экономике. Причиной падения стали, во-первых, набирающий обороты рост экономики США, во-вторых – замедление роста Китая.

Казахстан – второй по величине производитель нефти (после России) среди республик бывшего СССР. Как и для России, нефть является для него наиболее важным экспортным товаром, и снижение мировых цен на нефть

и других сырьевых товаров заставляют обесцениваться национальную валюту.

В условиях фиксированного обменного курса Национальный банк Казахстана вынужден тратить золотовалютные резервы, для того чтобы покрыть дисбаланс между рыночным спросом и предложением иностранной валюты. С начала 2014 года НБ израсходовал на эти цели \$28 млрд. резервов, что довольно таки много. Для сравнения: на сегодняшний день сумма резервов составляет около \$65–70 млрд. Очевидно, что в такой ситуации сохранение привязки тенге к доллару на прежнем уровне не имело бы никакого смысла и рано или поздно привело бы к израсходованию всех резервов.

Дополнительным фактором, который усилил давление на тенге, стали рецессия в российской экономике и двукратное обесценение рубля к доллару. Экономический кризис в России отозвался сокращением спроса на казахский экспорт.

Одновременно обесценение рубля к тенге повысило цены на казахские товары в рублевом выражении, сделав их менее конкурентоспособными на российском рынке.

Девальвация юаня, также имела негативное последствие, сделав казахский экспорт менее привлекательным и для китайских потребителей. Все это вынудило денежные власти Казахстана отпустить тенге в свободное плавание: всего лишь за один день тенге потерял четверть своей стоимости. Официально было объявлено, что НБ Казахстана отказывается от режима фиксированного обменного курса и что объем интервенций на валютном рынке в будущем будет носить ограниченный характер. Денежно-кредитная политика будет сфокусирована на инфляционном таргетировании.

Переход Казахстана к плавающему курсу тенге и обвал национальной валюты на 26% за день вызвал ажиотаж среди населения – в попытке спасти накопления люди пытались скупать доллары США и даже рубли, кто-то ринулся в торговые центры, продающие дорогие товары, например, электронику и бытовую технику. Президент страны Нурсултан Назарбаев заявил, что альтернативы переходу к плавающему курсу тенге не было, что сделано это было по просьбе казахстанского бизнеса и что данная мера позволит восстановить конкурентоспособность экономики страны и сохранить резервы. Кроме того, он пообещал наказывать за необоснованное повышение цен, особенно на продукты питания, поручил Национальному банку республики компенсировать гражданам, державшим вклады в банках в тенге, потери от девальвации национальной валюты.

Прежде всего, следует отметить, что девальвация в условиях всемирного кризиса является неизбежным атрибутом рыночной экономики. Для Казахстана, как и других стран мира, в сложившихся условиях эта мера была

неизбежна. Она позволяет повысить конкурентоспособность экономики, улучшить условия работы экспортеров, что позволит сохранить или создать новые рабочие места, а также с меньшими издержками выйти из кризисной ситуации. В результате девальвации в меньшей степени тратятся ЗВР (золотовалютные резервы) страны, создаются необходимые условия притока иностранного капитала.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

- 1 <http://www.rbc.ru/economics/20/08/2015/55d594b79a79478a21f671b5>
- 2 http://tengrinews.kz/kazakhstan_news/chto-proizoshlo-v-kazahstane-20-avgusta-2015-goda-279544/
- 3 <http://kapital.kz/finance/39357/kazahstanu-prividetsya-devalvirovat-tenge-na-30.html>
- 4 <http://ria.ru/economy/20150820/1197587134.html>

Материал поступил в редакцию 07.12.2015.

A. Z. Shegirova, L. A. Shafeeva

Қазақстандағы девальвацияның себептері

S. Toraihyrov atyndaғы Павлодар Мемлекеттік университеті, Павлодар қ.
Материал 07.12.2015 баспаға түсті

A. Z. Shegirova, L. A. Shafeeva

The reasons for the devaluation in Kazakhstan

S. Toraihyrov Pavlodar State University, Pavlodar.
Material received on 07.12.2015.

Бұл мақалада девальвацияның себептері мен қорытындысы көрсетілген.

This article provides an overview of the underlying causes of the devaluation of the country and its consequences.

ПРАВИЛА ДЛЯ АВТОРОВ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ПГУ ИМЕНИ С. ТОРАЙГЫРОВА «ВЕСТНИК ПГУ», «НАУКА И ТЕХНИКА КАЗАХСТАНА», «КРАЕВЕДЕНИЕ»

Редакционная коллегия просит авторов при подготовке статей для опубликования в журнале руководствоваться следующими правилами.

Научные статьи, представляемые в редакцию журнала должны быть оформлены согласно базовым издательским стандартам по оформлению статей в соответствии с ГОСТ 7.5-98 «Журналы, сборники, информационные издания. Издательское оформление публикуемых материалов», пристатейных библиографических списков в соответствии с ГОСТ 7.1-2003 «Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления».

Статьи должны быть оформлены в строгом соответствии со следующими правилами:

1. В журналы принимаются статьи по всем научным направлениям в 1 экземпляре, набранные на компьютере, напечатанные на одной стороне листа с межстрочным интервалом 1,5, с полями 30 мм со всех сторон листа, электронный носитель со всеми материалами в текстовом редакторе «Microsoft Office Word (97, 2000, 2007, 2010) для WINDOWS».

2. Общий объем статьи, включая аннотации, литературу, таблицы, рисунки и математические формулы не должен превышать **8-10 страниц печатного текста**. Текст статьи: кегль – 14 пунктов, гарнитура – Times New Roman (для русского, английского и немецкого языков), KZ Times New Roman (для казахского языка). Межстрочный интервал - 1,5 (полуторный);

3. **УДК** по таблицам универсальной десятичной классификации;

4. **Инициалы и фамилия** (-и) автора (-ов) – на казахском, русском и английском языках, абзац по левому краю (см. образец);

5. **Название статьи** – на казахском, русском и английском языках, заглавными буквами жирным шрифтом, абзац по левому краю (см. образец);

6. **Аннотация** дается в начале текста на казахском, русском и английском языках: кегль – 12 пунктов, курсив, отступ слева-справа – 3 см, интервал 1,5 (8–10 строк, 100–250 слов). Аннотация является кратким изложением содержания научного произведения, дающая обобщенное представление о его теме и структуре. (см. образец);

7. **Ключевые слова** оформляются на языке публикуемого материала: кегль – 12 пунктов, курсив, отступ слева-справа – 3 см, интервал 1,5. Для каждой статьи задайте 5-6 ключевых слов в порядке их значимости, т.е. самое важное ключевое слово статьи должно быть первым в списке. (см. образец);

8. **Список использованной литературы** должен состоять не более чем из 20 наименований (ссылки и примечания в статье обозначаются сквозной нумерацией и заключаются в квадратные скобки). Статья и список литературы должны быть оформлены в соответствии с ГОСТ 7.5-98; ГОСТ 7.1-2003 (см. образец).

9. **Иллюстрации, перечень рисунков** и подрисовочные надписи к ним представляют по тексту статьи. В электронной версии рисунки и иллюстрации представляются в формате TIF или JPG с разрешением не менее 300 dpi.

10. **Математические формулы** должны быть набраны в Microsoft Equation Editor (каждая формула – один объект).

На отдельной странице

В бумажном и электронном вариантах приводятся:

– **название статьи, сведения о каждом из авторов: Ф.И.О. полностью, ученая степень, ученое звание и место работы** на казахском, русском и английском языках);

– **полные почтовые адреса, номера служебного и домашнего телефонов, e-mail** (для связи редакции с авторами, не публикуются);

Информация для авторов

Все статьи должны сопровождаться **двумя рецензиями** доктора или кандидата наук для всех авторов. Для статей, публикуемых в журнале «Вестник ПГУ» химико-биологической серии, требуется экспертное заключение.

Редакция не занимается **литературной и стилистической обработкой статьи**. При необходимости статья возвращается автору на доработку. За содержание статьи несет ответственность Автор. **Статьи, оформленные с нарушением требований, к публикации не принимаются и возвращаются авторам.** Датой поступления статьи считается дата получения редакцией ее окончательного варианта.

Статьи публикуются по мере поступления.

Периодичность издания журналов – четыре раза в год (ежеквартально).

Статью (бумажная, электронная версия, оригинал квитанции об оплате) следует направлять по адресу:

140008, Казахстан, г. Павлодар, ул. Ломова, 64, Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова, Издательство «Кереку», каб. 137.

Тел. 8 (7182) 67-36-69, (внутр. 1147), факс: 8 (7182) 67-37-05.

E-mail: kereky@mail.ru

Оплата за публикацию в научном журнале составляет **5000 (Пять тысяч) тенге.**

РГП на ПХВ Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова
РНН 451800030073
БИН 990140004654
АО «Цеснабанк»
ИИК KZ57998FTB00 00003310
БИК TSESKZK A
Кбе 16
Код 16
КНП 861

РГП на ПХВ Павлодарский государственный университет имени С. Торайгырова
РНН 451800030073
БИН 990140004654
АО «Народный Банк Казахстана»
ИИК KZ156010241000003308
БИК HSBKKZKX
Кбе 16
Код 16
КНП 861

ОБРАЗЕЦ К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ:

УДК 316:314.3

А. Б. Есимова

к.п.н., доцент, Международный Казахско-Турецкий университет имени Х. А. Яссави, г. Туркестан.

СЕМЕЙНО-РОДСТВЕННЫЕ СВЯЗИ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ В РЕАЛИЗАЦИИ РЕПРОДУКТИВНОГО МАТЕРИАЛА

В настоящей статье автор дает анализ отличительных особенностей репродуктивного поведения женщины сквозь призму семейно-родственных связей.

Ключевые слова: репродуктивное поведение, семейно-родственные связи.

На современном этапе есть тенденции к стабильному увеличению студентов с нарушениями в состоянии здоровья. В связи с этим появляется необходимость корректировки содержания учебно-тренировочных занятий по физической культуре со студентами, посещающими специальные медицинские группы в.

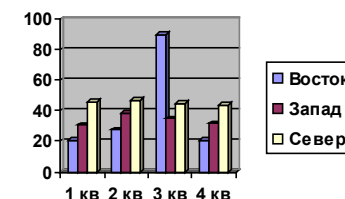
Продолжение текста публикуемого материала

Пример оформления таблиц, рисунков, схем:

Таблица 1 – Суммарный коэффициент рождаемости отдельных национальностей

	СКР, 1999 г.	СКР, 1999 г.
Всего	1,80	2,22

Диаграмма 1 – Показатели репродуктивного поведения

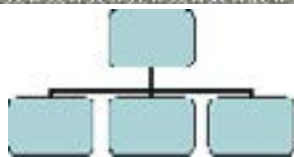

Рисунок 1 – Социальные взаимоотношения

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1 **Эльконин, Д. Б.** Психология игры [Текст] : научное издание / Д. Б. Эльконин. – 2-е изд. – М. : Владос, 1999. – 360 с. – Библиогр. : С. 345–354. – Имен. указ. : С. 355–357. – ISBN 5-691-00256-2 (в пер.).

2 **Фришман, И.** Детский оздоровительный лагерь как воспитательная система [Текст] / И. Фришман // Народное образование. – 2006. – № 3. – С. 77–81.

3 Антология педагогической мысли Казахстана [Текст] : научное издание / сост. К. Б. Жарикбаев, сост. С. К. Калиев. – Алматы : Рауан, 1995. – 512 с. : ил. – ISBN 5625027587.

А. Б. Есімова

Отбасылық-туысты қатынастар репродуктивті мінез-құлықты жүзеге асырудағы әлеуметтік капитал ретінде

Қ. А. Яса уи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, Түркістан қ.

A. B. Yessimova

The family-related networks as social capital for realization of reproductive behaviors

К. А. Yssawi International Kazakh-Turkish University, Turkestan.

Бұл мақалада автор Қазақстандағы әйелдердің отбасылық-туыстық қатынасы арқылы репродуктивті мінез-құлқында айырмашылықтарын талдайды.

In the given article the author analyzes distinctions of reproductive behavior of married women of Kazakhstan through the prism of the kinship networks.

Теруге 07.12.2015 ж. жіберілді. Басуға 23.12.2015 ж. қол қойылды.
 Форматы 70x100 1/16. Кітап-журнал қағазы.
 Көлемі шартты 4,24 б.т. Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.
 Компьютерде беттеген М. Б. Касенова
 Корректорлар: З. С. Исакова, А. Р. Омарова
 Тапсырыс № 2684

Сдано в набор 07.12.2015 г. Подписано в печать 23.12.2015 г.
 Формат 70x100 1/16. Бумага книжно-журнальная.
 Объем 4,24 ч.-изд. л. Тираж 300 экз. Цена договорная.
 Компьютерная верстка М. Б. Касенова
 Корректоры: З. С. Исакова, А. Р. Омарова
 Заказ № 2684

«КЕРЕКУ» баспасынан басылып шығарылған
 С. Торайғыров атындағы
 Павлодар мемлекеттік университеті
 140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 қаб.

«КЕРЕКУ» баспасы
 С. Торайғыров атындағы
 Павлодар мемлекеттік университеті
 140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 қаб.
 67-36-69
 E-mail: kereky@mail.ru